

Rapport 2001

La menn være menn

Hvordan rekruttere flere menn til skolen?

KIRKE-, UTDANNINGS- OG
FORSKNINGSDEPARTEMENTET

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet arrangerte 18.-19. juni en idédugnad om menn i skolen.

Bakgrunnen for at departementet inviterte til denne idédugnaden er den lave andelen menn som arbeider i skolen samt manglende rekruttering av menn til læreryrket. Dette får konsekvenser for barn og unge, og spesielt for gutter som ikke får trygge og nære mannlige rollemodeller å forholde seg til, spesielt i skolesammenheng.

Målet med idédugnaden var, gjennom deltagerens kompetanse og erfaring, å komme fram til forslag til tiltak og strategier i arbeid med å rekruttere flere menn til lærerutdanning og få menn til å velge skolen som arbeidsplass.

17 menn representert fra mannsforskning, læreryrket, lærerstudenter, lærerutdanningsinstitusjoner, elever og skolefritidsordning deltok på idédugnaden. Deltagerne representerte ulike kompetanser, kunnskap og erfaringer knyttet til tema, men hadde felles problemforståelse.

Denne rapporten er et resultat av to dagers diskusjon og arbeid på idédugnaden. Teksten gjengir essensen av diskusjonene på idédugnaden. Forslagene er sortert under lokale og nasjonale tiltak. De er ikke systematisert i kortsiktige og langsiktige satsninger. Ikke alle tiltakene er ensidig rettet inn mot menn, men er likevel vesentlige faktorer nettopp for å rekruttere menn. Noen av tiltakene krever få organisatoriske grep, andre vil være avhengige av omfattende økonomiske og organisatoriske ressurser.

Rapporten er systematisert i følgende kapitler:

1. Menn avler menn – Om veien til lærerutdanning
2. Carpe Diem – Om lærerutdanning
3. "Én svale gjør ingen sommer" – Om læreryrket
4. "En mann er ikke én mann" – Om kulturelle utfordringer
5. Vedlegg – Tekstbidrag fra deltagerne, presseoppslag, fakta, erfaringer fra Dalgård skole og MiB, forskning og referanser, nettsider og lover/forskrifter

Rapporten vil bli benyttet i departementets videre arbeid med å rekruttere flere menn til læreryrket.

1. Menn avler menn – Om veien til lærerutdanning

Norge har et av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkeder i hele OECD-området, og ungdom velger mer tradisjonelt enn tidligere. Få gutter utdanner seg til typisk kvinnedominerte yrker. Evalueringen SINTEF har gjort av KUF-prosjektet Bevisste Utdanningsvalg (BUV) viser at det er vanskelig å få gutter til å ta utdanningsvalg uavhengig av tradisjonelle kjønnsroller. BUV-arbeidet møtte motkrefter i form av fordommer om menn i kvinneyrker. Jenter som velger utradisjonelt blir sett på som "tøffe" og "selvstendige", mens gutter blir sett på som "svake" og ikke egnet til å gjøre "skikkelig arbeid". Et annet moment som gjør motivering av gutter problematisk er at de kvinnedominerte yrkene blir forbundet med lavere status og at lønnen er langt lavere enn i mannsdominerte yrker. I tråd med at andelen kvinner i læreryrket øker vil slike vurderinger og oppfatninger av det å arbeide i skolen forsterke seg.

For mange elever oppleves skolen som en lite attraktiv arbeidsplass. Etter 13 år i utdanningssystemet er ikke skolen stedet som virker mest forlokkende for unge mennesker å tilbringe sitt yrkesaktive liv. Samtidig er rådgivning og veiledning i utdannings- og yrkesvalg i stor grad preget av kjønnsstereotype holdninger, og for gutter vil det kulturelt sett være vanskelig å velge en utdanning der omsorg og empati er vesentlige elementer og der det finnes få menn fra før. Å jobbe med barn og unge oppfattes lite barskt og utfordrende for mange gutter, og holdninger fra venner, familie og samfunnet er tradisjonelt sett preget av at dette er yrker for kvinner. Bøygen er større for at gutter skal velge utradisjonelt, enn at jenter skal gjøre det.

1.1. Tiltak nasjonalt

Informasjon

Samfunnets kjønnsrelaterte holdninger generelt har innvirkning på de valg gutter og jenter tar. Informasjon om læreryrkets viktighet, mulighetene som ligger i det å arbeide i skolen og behovet for mangfoldet av menn i barns og unges oppvekst vil kunne gi gutter motivasjon til å velge lærerutdanning og senere yrkesutøvelse i større grad enn tidligere. Slik informasjon må derimot ikke spille på gamle forestillinger om kjønn. Dette kan blant annet gjøres ved å:

- Opprette nasjonal "ambassadør"-team-koordinator med regionale "ambassadør"-team. Ambassadørenes oppgave vil være å motivere gutter og unge menn til å rekruttere menn til lærerutdanning.
- Utvikle rekrutteringskampanjer rettet mot gutter og unge menn. Utforming av budskap må gjøres i samarbeid med unge mannlige lærere og lærerstudenter, og må vise mulighetene og utfordringene som ligger i læreryrket. Midlene bør være en kombinasjon av personlig møte og informasjonsmateriell. Det vil være viktig å bruke de informasjons- og kommunikasjonsmidler som målgruppen ellers benytter seg av, som for eksempel Internett og sms.
- Skape positive medieoppslag om læreryrket generelt og spesielt oppslag der ønsket om og behovet for menn i skolen står i fokus. Dette kan eksempelvis gjøres ved å trekke frem de gode eksemplene på menn i skolen.

Rådgivningstjenesten

Faglig solid yrkes- og utdanningsveiledning er vesentlig når unge mennesker skal ta valg i forhold til utdanning og yrke. Praksis er i dag at slik veiledning ofte er svært kjønnsstereotyp. Samtidig har det vist seg at det er enklere å stimulere jenter til å velge utradisjonelt enn gutter. Blant annet bør:

- Utdannings- og yrkesveiledning styrkes, med spesiell tanke på rådgivningstjenesten. Rådgivningstjenesten må få ytterligere ressurser, arbeide med å få unge til å ta bevisste og utradisjonelle valg, og spesielt oppfordre gutter til å velge lærerutdanning.

1.2. Tiltak lokalt

Informasjon og veiledning

Rekruttering av gutter og menn til lærerutdanning er en mangesidig utfordring. Suksessen ligger først og fremst i å møte gutter og menn som er i en fase der de skal ta valg i forhold til yrke og utdanning og at bilde som skapes av utdanning og yrke er mulighetsfokuset og positivt vinklet. Dette kan blant annet gjøres ved å:

- Opprette regionale og lokale "ambassadør"-team bestående av unge mannlige lærere og mannlige lærerstudenter som blant annet driver aktivt rekrutteringsarbeid på videregående skoler, i forsvaret og på grunnfagsnivå i høgre utdanningsinstitusjoner.
- Skape positive medieoppslag om læreryrket generelt og spesielt om ønsket og behovet for menn i læreryrket.
- Styrke rådgivningstjenesten på den enkelte skole for å sikre at elevene får tilstrekkelig og god yrkes- og utdanningsveiledning. Slik veiledning må ikke preges av stereotyp kjønnsrolletenking
- Spesielt stimulere gutter til kontakt med utradisjonelle yrker – blant annet i forbindelse med praksisuker/arbeidsuker og prosjektarbeid

La elever være lærere

Ofte opplever gutter at det å vise omsorg og å ta ansvar for yngre er en typisk "jentegreie". Ved at gutter på et tidlig stadium opplever seg selv som rollemodeller og får ansvar knyttet til yngre elever, kan et slikt bilde snus. Dette kan blant annet gjøres ved å:

- La elever være lærere – der eldre gutter kan fungere som rollemodeller og veiledere for yngre gutter og jenter.
- Opprette partnerskapsskoler der grunnskoler, videregående skoler og lærerutdanningsinstitusjoner samarbeider om å fremheve og forsterke positive sider ved guttekultur, og der eldre gutter er rollemodeller for yngre elever.

2. Carpe Diem – Om lærerutdanningen

Menn utgjør om lag en tredel av studentene ved opptak til allmennlærerstudiet, men i løpet av studietiden er det flere menn som velger å droppe ut av studiene. Årsakene til at lærerutdanning ikke oppfattes som motiverende, attraktiv, spennende og meningsfull nok, kan være at læreryrket er dominert av en kvinnekultur som menn ikke kjenner seg igjen i. Praksisopplæringen går i liten grad ut på å oppleve hvordan det virkelig er å være lærer, men derimot brukes det mye tid på detaljplanlegging. Variasjon, bredde, mulighetsfokusering og frihet er viktige elementer for at menn skal trives i lærerutdanningen. Et annet problem er at noen lærerutdanningsinstitusjoner ofte fremstiller læreryrket som særs tradisjonelt, og at det i liten grad gis rom for nytenkning og "annerledeshet". Hvis menn skal finne lærerutdanning og senere yrkesutøvelse attraktivt må det gis rom for ulike mennesketyper med ulike interesser og evner innenfor skolen, større valgfrihet i fag, økt fleksibilitet og mindre pliktløp i lærerutdanningen. Utfordringen ligger i hva og hvordan, og hvilke tiltak som iverksettes nasjonalt og lokalt på institusjonene.

Det er to sentrale mål som må ligge til grunn i lærerutdanningen:

1. Å skape en lærerutdanning som motiverer til å fullføre lærerutdanningen og arbeide i yrket. Lærerutdanningen må bygges rundt en slik motivasjon.
2. Å skape en lærerutdanning som utdanner kvalifiserte lærere slik at statusen til læreryrket blir forbedret. Det betyr i første rekke å sikre at de som kommer inn på lærerutdanningen går ut som høyt kvalifiserte lærere. Dette betyr at det må settes krav til studenten, og krav til kvalitet i lærerutdanningen.

Disse to målsettingene er ikke direkte eller ensidig rettet mot menn, men vil likevel være vesentlige faktorer i arbeidet med å rekruttere menn. Målet er å skape en lærerutdanning som rekrutterer ulike potensielle lærertyper – inklusive menn. Samtidig er det viktig å understreke at det ikke er ønskelig å kun rekruttere en type mann til lærerutdanning og –yrke, men derimot mangfoldet av menn.

2.1. Tiltak nasjonalt

Studieløpet

Fundamentet i en lærers arbeid er å være den dyktige pedagogen og tilretteleggeren.

Dagens lærerutdanning gir for lite rom for annerledeshet og utradisjonelle lærertyper.

Dette kan gjøres noe med ved å:

Obligatorisk del

- øke pedagogisk og fagdidaktisk del av obligatorisk del av studiet. En viktig del av det å være lærer, er å være kunnskapsformidler. Like viktig som å ha kompetanse på kunnskap er å tilegne seg pedagogisk formidlingsevne. Ved å sette fokus på pedagogikken bygges det også opp under studentenes motivasjon for læreryrket.

Valgfri del

- La eventuelle grunnfag/tidligere studier spille en sentral del av den enkelte students lærerutdanning. Det ligger et stort rekrutteringspotensial i grunnfagsstudenter på universiteter – både til allmennlærerutdanningen og til praktisk-pedagogisk utdanning.
- Ikke legge føringer på hva valgfri del skal inneholde. Eksempelvis bør det ikke være slik at 10 vektall valgfrie fag er bundet opp i engelsk. Her bør det heller være rom for at studentene kan velge egen fagkombinasjon ut i fra egen motivasjon og interesser.
- Gi den enkelte institusjon mulighet til å bygge opp en lærerutdanning med bakgrunn i kompetanse, muligheter i nærområdene og andre fagområder ved institusjonene.
- Utvikle mulighetene for alternative studieløp og spesielle fagkombinasjoner som kan tiltrekke seg menn, eksempelvis til faglærerutdanning og linjedelt allmennlærerutdanning.

Kvalitetssikring

Lærerutdanning bør være et flaggskip innen norsk høgre utdanning med tanke på undervisnings- og evalueringsformer. Dette med bakgrunn i at studentene selv skal formidle kunnskap og evaluere i senere yrkesutøvelse. Ved økt fokus på evalueringsformer, settes også fokus på kvalitet:

- Utvikle nye og bedre evalueringsformer som sikrer kvalitet på studenten i større grad enn dagens praksis. Mangfoldet av evalueringsformer sikrer bedre kvalitetssikring av den enkelte student og skaper derigjennom bedre lærere.
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi som arbeidsverktøy for lærere og pedagogisk hjelpemiddel i læringsarbeidet må være en sentral del av lærerutdanningen
- Inkludere likestillingsteori og –praksis i lærerutdanningen, og sette fokus på hva fraværet på mannlige lærere kan bety for gutter og jenter.

Praksisorientert lærerutdanning

For en student er det viktig å få praktisert det en lærer ved lærerutdanningen. Det er derfor vesentlig at studenter kontinuerlig er ute i praksisfeltet – skolen. Det er også viktig at denne praksisen knyttes så tett som mulig opp mot en reell lærerrolle. Ved å bli trygg på lærerrollen gjennom praksis, vil man være bedre rustet og motivert når en man er ferdig utdannet. Derfor bør det blant annet være:

- Omfattende, hyppig og reell praksis hele studieløpet.
- Andelen praksis bør økes og spesielt bør praksis på småskoletrinnet spesielt vektlegges i studietiden.
- Gi mannlige lærerstudenter mannlige veiledere og øvingslærere.

Øvingslærere

Menn har behov for å møte menn i studietid og yrkesutøvelse. Mangelen på øvingslærere er stort, noe som gjør at mange mannlige lærerstudenter ikke opplever å møte mannlige øvingslærere i studietiden. Det bør derfor:

- Settes måltall på andelen mannlige øvingslærere.
- Øke kvaliteten og stille krav til øvingslærerarbeidet.

Forskning

For å iverksette effektfulle, langsiktige strategier og tiltak for å rekruttere menn til lærerutdanning og arbeide for at de ikke dropper ut i studietiden bør det:

- Forskes på årsakssammenhenger: hvorfor velger menn lærerutdanning, hva skjer med motivasjon for utdanning og yrke under studieløpet, hvorfor slutter flere menn enn kvinner under studieløpet og hvorfor velges ikke skolen som arbeidsplass etter endt lærerutdanning.

Nettverk

Et fellesskap mellom mannlige lærere og lærerstudenter på nasjonalt plan kan bidra til at mannlige lærerstudenter søker seg til jobb i skolen, og at man forblir i yrket. Dette kan blant annet gjøres ved å:

- Etablere en egen nettbasert tjeneste etter modell fra MiB-nett, se pkt 4/nasjonale tiltak.

2.2. Tiltak lokalt

Pedagogisk tilrettelegging

Å inkludere menn som en naturlig del av læreryrket, må ulike tiltak iverksettes på den enkelte institusjon. Dette kan blant annet gjøres ved å:

- Gi undervisningsform og fagformidling et tydelig mannsperspektiv, og skape et maskulint utgangspunkt i forhold til pedagogikk og omsorg. Det er også viktig å aktivt inkludere likestilling i lærerutdanningen. I samarbeid med menn må det tilrettelegges for læring der menn får vise hele sitt rollerepertoar
- Mindre fora, gruppearbeid og prosjekter må erstatte storforelesningene. Dette vil være å sette læringsprosessen i sentrum og øke mulighetene for nye pedagogiske virkemidler i studentenes senere møte med elever.
- Aktiv bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi som arbeidsverktøy for lærerstudentene og som pedagogisk hjelpemiddel i læringsarbeid.
- Tilrettelegge for praksisorientert lærerutdanning med hyppig praksis i skolen på alle trinn. Spesielt må mannlige lærerstudenter gis mulighet til omfattende praksis på småskoletrinnet.

Organisatorisk tilrettelegging

Den enkelte lærerutdanningsinstitusjon må arbeide bevisst for å tilrettelegge for at mannlige studenter opplever studietiden som motiverende og av høy kvalitet. Dette krever en klar ledelsesforankring og samarbeid med studentgruppen. Dette kan gjøres ved å:

- Samarbeide med mannlige lærerstudenter, ved studiestart og gjennom hele studieløpet, om metoder og former på lærerutdanningen som appellerer til menn
- Samle mannlige studenter i samme klasse, eventuelt flere menn i samme klasse. Dette for å skape et fellesskap mellom de mannlige lærerstudentene.

- Stimulere og legge til rette for at mannlige studenter utvikler og opparbeider seg egne nettverk med bl.a. mannlige lærere på skoler i lokalmiljøet
- La mannlige studenter få mannlige øvingslærere. Dette krever samtidig et arbeid for å motivere menn til å bli øvingslærere.
- Sette fokus på kjønnsperspektivet i lærerutdanningen og bevisst søke etter mannlige forelesere.

Veiledning

At flere menn enn kvinner dropper ut av lærerutdanningen, eller ikke søker jobb i skolen etter endt utdanning er et urovekkende signal. Veiledning er viktig for den enkelte student, og spesielt kan god veiledning og oppfølging bidra til at man ønsker å bli i studiet/yrket.

Derfor kan institusjonene:

- Gi mannlige studenter mannlige veiledere og lærere i studietiden
- Oppsøkende veiledningstjeneste til den enkelte student med tettere oppfølging fra høgskolen.
- Veiledningen bør ikke stoppe ved endt utdanning. Det er viktig med smidigere overganger fra studietilværelsen og yrkeslivet. En slik ordning vil også få positive følger for lærerutdanningen, med at den blir brukt aktiv for å gjøre lærerutdanningen bedre.
- Råd og veiledning tidlig i studieløpet på om en egner seg som lærer. Slik veiledning må foregå i tett samarbeid med den enkelte student, og motivasjon for studiet og yrket må være en viktig faktor.

3. "Én svale gjør ingen sommer" – Om læreryrket

Behovet for menn i skolen er prekært. Av de få menn som jobber i skolen, er de fleste på ungdomstrinnet. Få menn jobber på småskoletrinnet. Barn og unge risikerer derfor å gå gjennom hele grunnskolen uten å møte en eneste mannlig lærer. Dette er spesielt problematisk for gutter i sosialiseringprosesser. Små gutter trenger å oppleve gode og trygge mannlige rollemodeller for å skape sin egen identitet. En del gutter får et unyansert bilde av mansroller, spesielt gjennom media, preget av tradisjonell og overdreven maskulinitet. Å vise bredden i det å være mann er viktig for å gi gutter trygghet og selvtillit. Det å ikke oppleve mannlige omsorgspersoner kan resultere i at gutter kommer skjevt ut og skaper seg en mansrolle og identitet som verken de selv eller omgivelsene er tjent med.

Flere menn enn kvinner velger ikke skolen som arbeidsplass etter endt lærerutdanning. Lønn og yrkets status er vesentlige årsaker til dette. Men et sentralt poeng er også at mange menn ikke nødvendigvis finner seg til rette i en skole dominert av kvinnekultur, kanskje med tradisjonell pedagogisk tenkning og et system der obligatorisk rapportering ikke følges opp. Det å oppleve å være eneste mann i lærerkollegiet resulterer ofte til at menn, etter å ha arbeidet en tid i skolen, slutter. Årsakene til dette kan være manglende fellesskap og nettverk. Menn har heller ikke, i like stor grad som kvinner, tålmodighet nok til å være på en arbeidsplass som konsekvent kjører på spareblusset.

3.1. Tiltak nasjonalt

Attraktiv lærerjobb

Skolen må ses på som en arbeidsplass lik alle andre, og forholdene må ligge til rette for å drive profesjonelt i læreryrket. Samtidig kan ulike "goder" gjøre skolen til en mer attraktiv arbeidsplass. Det kan gjøres ved å:

- Sørge for gode rammebetingelser som gjør skolen til en materielt stilt god arbeidsplass og at det stimuleres til nye læringsformer, aktivitet og kreativt miljø.
- Øke lærerlønningene.
- Åpne for ulike former for "gulrot"-ordninger til menn som jobber på småskoletrinnet.
- Etablere nasjonale og lokale etterutdanningstilbud til lærere spesielt rettet mot menn.
- Gi lærere mulighet for å ta lønnet "sabbatsår" og praksis i andre type yrker.
- Støtte ulike prosjekter initiert av mannlige lærere og skoler som ønsker å sette fokus på menn i skolen, bl.a. som rollemodeller for gutter og jenter i sosialiseringprosesser.
- Pålegge skoleeiere å aktivt benytte Forskrift om særbehandling av menn, nr 622, 17.07.1998, ved ansettelse av nye lærere.
- Etterutdanning av skoleledelsen bør være et satsningsområde slik at ledelsen kan fungere som et profesjonelt lederteam med klart fordelte ansvarsoppgaver (Rektor, inspektør, kontorleder og leder for SFO). Det bør også vurderes om dagens ansettelsesordning av skoleledere fungerer optimalt. Yrket gjøres på mange måter

mer attraktivt dersom profesjonaliteten og statusen rundt arbeidssituasjonen styrkes.

3.2. Tiltak lokalt

Rekruttering

Å rekruttere menn til skolen betinger blant annet at skolene aktivt søker å tilrettelegge for menn og at særtiltak iverksettes. Dette kan blant annet gjøres ved:

- Aktivt benytte Forskrift om særbehandling av menn, nr 622, 17.07.1998, ved ansettelse. Spesielt oppfordre menn til å søke i utlysningstekster.
- Ansette flere menn samtidig Dette vil kunne bidra til å skape en fellesskapsfølelse og vil kunne få ringvirkninger også for senere rekruttering av menn.
- Samarbeid mellom skoler og lærerutdanningsinstitusjoner om oppfølging av mannlige lærerstudenter under studietiden for senere rekruttering
- Samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjon og skoler for å veilede og følge opp mennene også etter endt utdanning.
- Benytte seg av de menn som allerede er i skolen, eksempelvis i skolefritidsordningen. Stimulere disse til å ta lærerutdanning og gi dem mulighet til å komme tilbake til skolen etter endt utdanning.

Lærerteam

I mangel av mannlige lærere finnes det i dag en rekke lærerteam bestående av kun kvinner. Når menn kommer inn i skolen spres disse ofte som et tynt lag utover, noe som bidrar til følelsen av å være i mindretall i en kvinnekultur. Når menn spres over hele skolen, kan det være bra for skolen på kort sikt, men uheldig for de menn det gjelder. Tiltak kan blant annet være å:

- La menn arbeide sammen i team og på ulike prosjekter. Det er ikke et mål i seg selv å segregere menn, men dette vil bidra til å skape aksept for mangfoldig maskulinitet og et mannsmiljø som vil gi mennene en trygghet.
- Åpne for fleksibilitet og mangfoldige lærerteam på tvers av klassetrinn for mannlige lærere sammensatt etter spesialisering og interesser.

Rammebetingelser

Mange lærere opplever å måtte ta i bruk egne private materielle ressurser for å utføre læreryrket. Dette er en konsekvens av knapphet på ressurser i mange skoler. En kultur som bygger på dugnadsånd for å utføre lærerjobben er på sikt ikke en ideell løsning. Erfaring viser at menn i mindre grad enn kvinner godtar dette. Tiltak for å motvirke dette vil blant annet være å:

- Legge forholdene til rette for at læreryrket kan drives profesjonelt blant annet når det gjelder bygningsmasse og utstyr. Økt kvalitet på skolens lokaler, tilgjengelig utstyrsmateriell og profesjonell "logistikk" funksjon på skolene vil være med på å fremme trivsel og status
- Arbeidsarealer må ha tilstrekkelig informasjons- og kommunikasjonsteknologisk utstyr

Ledelsesforankring

Å rekruttere menn til læreryrket må ses på som et ledd i skolens utviklingsarbeid og personalpolitiske prioriteringer. God ledelsesforankring med en klart definert likestillingsvisjon må være utgangspunkt for tiltak for å rekruttere menn og få dem til å bli i skolen. Dette innebærer blant annet at ledelsen ved den enkelte skole:

- Aktivt stimulerer til nye pedagogiske metoder og former i møte med elevene, og være åpen også for det som bryter med tradisjonell undervisning.
- Ikke aksepterer ufaglært arbeidskraft. Status og profesjon henger sammen med rett til yrkesutøvelse. Så lenge skolene bedriver "brannsløking" ved å hente inn vikarer og fast bruker ufaglært arbeidskraft vil ikke statusen for læreryrket kunne heves i særlig vesentlig grad. I andre sterke profesjoner der profesjonalitet er et absolutt krav for yrkesutøvelse.
- Har en klar likestillingsvisjon knyttet til personalpolitikk og organisering av skolen.
- Inkluderer likestillingsarbeid og kjønnsperspektiv i strategier og tiltak for skolen.
- Følger opp mannlige lærere, gi rom for selvutvikling og samarbeid med andre mannlige lærere, deriblant at mannlige lærere får danne sine egne nettverk og møteplasser.
- Aktivt følge opp rapportering fra den enkelte lærer.
- Tenke helhet på småskoletrinnet, og se på barnas oppholdstid i skolebygningen under ett. Inkludering/integrering av alle ansatte i skolesamfunnet mellom kl 0730 og 1700

4. En mann er ikke én mann – Om kulturelle utfordringer

Kvinner må ikke ha monopol på barns og unges oppvekst. Menn har i dag et bredere rollerepertoar enn tidligere, og menn er opptatt av å delta i egne ungers oppvekst. Menn har nydt godt av å være del av endret kjønnsrollemønster, men dette gjenspeiles dessverre ikke godt nok i skolen. Et utvidet rollerepertoar har gitt ulike former for maskuliniteter, men på den annen side er det utbredte holdninger til, fra både kvinner og menn, om at menn og omsorg ikke naturlig hører sammen. Gjennom media er det skapt negative og ensidige fremstillinger av menn og omsorg. Også i skolen kan det oppstå negative holdninger til mannlig omsorg, og spesielt omsorg menn viser for jenter. Aksept for mannlig omsorg er helt vesentlig for at menn skal kunne være gode rollemodeller og omsorgspersoner for elevene, og dette er aksept som spesielt kvinner må gi menn.

Unger trenger gode forbilder, og et bredt spekter av rollemodeller av begge kjønn for å utvikle sin egen identitet. Formelig trengs ikke menn bare fordi de er menn eller bare kvinner fordi de er kvinner. Det er de gode og trygge voksenpersonene unger trenger. Spesielt gutter trenger å identifisere seg med menn. Gutter trenger å møte menn, være sammen med menn og ha nære relasjoner til menn – rett og slett for å få bekreftet sitt eget kjønn. For jenter er det også viktig å oppleve trygge, voksne menn. Samtidig er det viktig at de menn som er i skolen ikke blir tildelt en tradisjonell mansrolle, som ofte går ut på å gjøre de typiske "mannetingene". Unger trenger "hele" menn, menn som klarer kombinasjonen macho og myk og som gir omsorg til jenter og gutter.

4.1. Tiltak nasjonalt

Nettverk og synliggjøring

Utfordringene knyttet til mangelen på mannlige lærere og rollemodeller for unger krever etablering av nettverk, tydelig synliggjøring, fokusering på kultur og endring av holdninger.

Det bør derfor:

- Arrangeres en nasjonal konferanse om menn i skolen 2001/2002 med deltagere fra blant annet lærer- og elevgruppene, skoleledere, skoleeiere, lærerutdanningsinstitusjoner og mannsforskningsmiljøer.
- Etableres nasjonalt nettverk for menn i skolen ved å opprette et eget nettsted, etter mal fra nettverket Menn i Barnehagen, MiB-nett (www.mibnett.no)
- Deles ut pris til skoler og/eller skoleeiere som bevisst jobber med å rekruttere menn til skolen og lager skolen til en attraktiv arbeidsplass også for menn
- Pålegge skoleeiere å arbeide med å bevisst rekruttere menn til læreryrket
- Forske på menns måter å uttrykke omsorg og hvilke konsekvenser fravær av mannlige rollemodeller i skolen gir spesielt for gutter

Informasjon

Både menn og kvinner tjener på aktivt likestillingsarbeid, og spesielt er det viktig å sette fokus på viktigheten av at menn deltar i barns og unges oppvekst. Dette kan blant annet gjøres ved å:

- Synliggjøre viktigheten av at begge kjønn deltar aktivt i barns og unges oppvekst generelt og i læringsarbeid og undervisning spesielt
- Synliggjøre gode eksempler på former og metoder i lærerutdanning som spesielt appellerer til menn, eksempelvis gjennom egne hefter til lærerutdanningsinstitusjonene og skolene.
- Spredde materiell og informasjon om likestillingsarbeid, deriblant oppfordre til bruk av Kjøkk og Pen – veiledning i arbeid med likestilling (KUF, 2001), på lærerutdanningsinstitusjonene og i skolene.
- Sette fokus på kjønnsproblematikk i læreryrket – blant annet hva stor kvinnedominans kan bety for arbeidsmiljøet og for yrkets status, viktigheten av at begge kjønn er tilstede i barns oppvekst, og mulighetene som ligger i læreryrket.

4.2. Tiltak lokalt

Bevissthet og holdninger

Mangfold i lærerkollegiet, skaper godt arbeidsmiljø og gode rollemodeller for barn og unge. Dessverre er det slik at enkelte har stigmatiserende holdninger til menn og omsorg noe som kan skape et problematisk klima på skolen – i lærerkollegiet og i elevgruppen. Det er derfor viktig å:

- Skape bevissthet knyttet til kjønnsproblematikk i lærerkollegiet
- Bryte raskt og effektivt ned på eventuell ukultur og uheldige holdninger knyttet til menn som arbeider i skolen
- Arbeide for reell aksept for kvinne- og mannskulturer, og spesiell aksept for "hele" mannen – derigjennom omsorg
- Diskutere kjønnspektivet og likestilling i lærerkollegiet, på foreldremøter og med elevene
- Invitere foredragsholdere til å snakke om menn og omsorg.

5. Vedlegg

5.1. Tekstbidrag fra deltagerne

I denne delen av rapporten er deltagerne på idédugnaden invitert til å skrive egne tekstbidrag til rapporten.

La menn være menn

Skrevet av av Erlend Moen, Lærer ved Dalgård barneskole i Trondheim

I likhet med mange andre lærere har jeg gått i slektens fotspor. Min mor, og hennes far var begge lærerutdannet og har jobbet store deler av sine liv i skolen. Det var slik sett naturlig for meg å bli lærer. Men ikke selvsagt. Det som nok har påvirket meg aller mest i valg av yrke var en ungdomsskolelærer på Sverresborg skole. Med entusiasme, faglig dyktighet, innlevelse og yrkesstolthet klarte Kjell Imbsen å skape et enestående miljø i klassen. Det å oppleve en lærer som i så stor grad la sin sjel i arbeidet med oss elever, og som klarte å bringe frem det beste i hver enkelt, var kort sagt en stor inspirasjon. Og et selvstendig argument for å gå inn i læreryrket. Det var altså idealisme som lå til grunn for valg av utdanning. En idealisme som jeg opplevde at fikk prøvd seg i årene på lærerskolen. Der var holdninga at det ville bli vanskelig å komme ut i skolen. Man ville møte den skumle skolekulturen. Og den ville sluke deg om du ikke tilpasset deg den. Den ville sørge for at naive idéer om forandring og kreativitet falt på stengrunn. Og man gjorde lurt i å tilpasse seg.

Det mest overraskende med lærerutdanningen var likevel hvor lite vekt det var lagt på pedagogikkfaget. Jeg var gjennom sosialpedagogikken på et seminar sammen med andre pedagogiske utdanninger; barnevernspedagoger, helsearbeidere og andre som skulle jobbe med mennesker i sine yrker. Jeg var den med minst pedagogisk utdanning i forsamlingen! Pedagogikk er jo lærerens fag. Læren om å lære bort er kjernen i vår profesjon. Jeg tror en av grunnene til at læreryrket har så lav status er at man ikke er bevisst nok sin profesjon. At «alle» kan være lærer. Og ja, det synet opplevde jeg at lærerutdanningen formidlet. Den labre fokuseringen på pedagogikk ble feil i forhold til det syn jeg hadde, og har, på lærerens arbeidsområde. For å øke statusen må man lære mer pedagogikk på lærerutdanningen. Og jeg tror menn velger yrke og utdanning etter status i større grad enn kvinner.

Når man så skulle i praksis i utdanningen møtte man middelaldrende damer. Kun middelaldrende damer. Som var øvingslærere. Som medstudenter i praksisgruppene. Alltid. Ikke evneveike damer, tvert imot. Men det er ikke poenget. Poenget er at jeg i løpet av tre år i lærerutdanningen ikke fikk samarbeidet med en eneste mann i lærersituasjonen. Jeg tror, slik man har tatt innover seg i førskolelærerutdanningen i Trondheim, at menn må få møte menn. Se at det finnes menn som har lyst til å bli lærere. Og se hvordan menn arbeider. Jeg tror at mange menn faller fra i lærerutdanningen, eller velger bort læreryrket etter endt utdanning, på grunn av at yrket fremstår som et kvinneyrke. Hele kulturen fremstår som en kvinnekultur. I barneskolen møter man bare damer, i ungdomsskolen likeså. Sjansen er absolutt

tilstede for man møter et flertall av kvinnelige lærere som elev også i videregående skole. Og så arbeider man kun med damer i praksis på lærerutdanninga. Fordi mennene er spredt på alle praksisgruppene. Det er etter mitt syn feil. Det er imidlertid en veldig vanskelig trend å snu. Man er inne i en vond sirkel. Men begynn med å la menn møte menn i utdanningen – menn avler menn!

I læreryrket har jeg vært heldig, har jeg forstått. Jobbet i et miljø hvor det har vært en god del menn. Ikke et flertall, faktisk ikke mer enn 30%, men mye mer enn på andre barneskoler i Trondheim. Og mye av grunnen til at jeg har lyst til å fortsette som lærer er at jeg har erfart hvor godt arbeidsmiljøet er på min skole. Ikke på grunn av de andre mennene, men fordi den relativt høye andelen menn har gitt Dalgård skole noe mange andre barneskoler i Trondheim mangler; et mangfold.

Vi har da også på Dalgård valgt aktivt å ta vare på den høye andelen menn. Ved å danne tippelag, "Friday is tieday" (Menn, lærere og elever, har på seg slips på fredag), gutte "klubb", turer, band og andre aktiviteter forbeholdt menn, har vi greid å skape noe så spesielt som en attraktiv barneskole for menn. I det store og hele dreier det seg om å skape et nettverk, å sørge for at de menn som jobber på skolen skal kjenne hverandre, ha møteplasser. Dette er noe av det jeg tror kan være med på å snu trenden med menn i skolen. Gjennom nettverket kan man lære av andre i samme situasjon, ta opp problematikk som er felles og få følelsen av å tilhøre en kultur som er mer enn strikkeoppskrifter og selskapsleker! I sum tror jeg fire ord oppsummerer hva som må til for at menn igjen skal innta skolen: La menn være menn!

Verdiløse menn

Skrevet av Christian Bøhn, lærer ved Dalgård skole

*"Idag hadde jeg tenkt å synge en sang om verdiløse menn.
Som dere sikkert har skjönt allerede så er jeg en av dem.
Kan alle de som føler seg vellykka vær så snill og gå hjem.
Dette er et privat lite treff for oss verdiløse menn.
Kommer aldri til himmelen
Kommer aldri til helvete
vi forblir i skjærsilden vi er altfor kjedelige
vi er Verdiløse menn Verdiløse menn
Men dette er en sang for alle oss verdiløse menn
en sang for de som alltid blir dumpa og sitter ribba igjen
Vi blir aldri innvidd i de innviddes gjeng
de lukter oss på avstand, vi er verdiløse menn."
(Jokke - Verdiløse menn)*

Det var vel neppe de mannlige lærerne Joachim Nilsen tenkte på da han skrev låta si "Verdiløse menn". Men det kunne det godt ha vært. Som mannlig lærer kan man fort kjenne seg igjen i teksten, kjenne seg igjen som den som valgte lavstatusyrket, som den

som sitter trygt, men aldri når de store høyder og som kanskje sitter ensom blant den kvinnelige innvidde gjengen. Kanskje føler man seg da som en verdiløs mann. Møtet i Oslo var et gedigent løft, forutsatt at det nå følges opp. Kanskje var det samtidig som vi hadde fokus på menn i skolen, starten på et statusløft av læreryrket. Vi må tørre å løfte hodet og bli stolte av yrket vårt. Jeg gleder meg til fortsettelsen.

SFO en viktig del av helhetsskolen

Skrevet av Morten Rondan, SFO-leder, Hosle skole

Begrunnelsene og forarbeidet i forhold til nødvendigheten av menn i skolen er på dette tidspunkt allerede utredet. Mitt utgangspunkt er derfor ikke å begrunne hvorfor en skal ha menn i skolen. Jeg vil allikevel trekke frem ett samfunnsmessig perspektiv i.f.t skolen:

- 1) Skal skolen speile samfunnet?
- 2) Skal samfunnet speile skolen?
- 3) Skal skolen være en frittstående/uavhengig institusjon i samfunnet?

I mitt arbeide som leder for SFO de siste fire årene har ikke behovet for å rekruttere flere menn til SFO vært påtrengende. Andelen menn og kvinner har vært jevn de siste årene. Dette skyldes bevisst rekruttering av menn til SFO. Lederens kjønn kan selvfølgelig også være av betydning i dette spesielle tilfellet. Fokus på SFO har derfor vært manglende faglighet i personalet, pedagogisk innhold i SFO, egnethetskriterer for rom, bemanningsnorm og ikke minst rekruttering av personale. I Bærum har vi en høy "turnover" på personalet – ofte slutter 1/3 av personalet hvert år. Undervisnings delen, bestående av ca. 40 lærere, har de siste årene hatt mellom 3 og 4 menn. Det siste året har ingen menn vært ansatt i undervisningsdelen.

Dette har ført til et svært "homogent" arbeidsmiljø, færre naturlige støttespillere og etter min oppfatning en mindre dynamisk arbeidsplass. Av helt åpenbare grunner vil det være grobunn for en "kvinnekultur" som en mann ikke alltid vil føle seg som en naturlig del av, men som samtidig har vært inkluderende og profesjonell.

Læreren: samfunnets motkraft til fremdrift

Skrevet av Erlend Skreien Lærerstudent ved HiB og tillitsvalgt i Norsk Lærerstudentlag

Til alle tider har læreren og pedagogen vært samfunnets motorkraft til fremdrift. Når generasjoner kan lære av sine foreldre og foreldres foreldre feil og suksesser er det læreren som er med på gjøre dette mulig. Læreren ser en i utgaver som; bestefar som lærer barnebarn å fiske, den gamle skolemesteren som strødde om seg med latinske grammatikk regler eller dagens klassestyreren som veileder og guide til elevens kunnskap- og ferdighets ervervelse. Læreren status og rolle har endret seg gjennom historien, men arbeidsoppgaven er like stor og viktig: "(...)å anspore den enkelte til å realisere seg selv på måter som kommer fellesskapet til gode - å fostre til menneskelighet for et samfunn i utvikling." (L-97). Det er i kraft av sine faglige,

pedagogiske og personlige egenskaper at en lærer, sammen med eleven, skal nå målet. En lærer er en lærer om det er mann eller kvinne, men at det er forskjell på kjønnene er det ingen tvil om. Og det er disse forskjellene et barn i skolegang må få oppleve. Det er et hvert barns rett å få en opplæring og skolegang som gjenspeiler det samfunn og fellesskap det er en del av. Et barn trenger både mannlige og kvinnelige lærere. I dag er det for få mannlige lærere, og det vil bli færre i fremtiden om ikke nødvendige tiltak gjennomføres.

Hva har menn med likestilling å gjøre?

Skrevet av Knut Oftung, Likestillingscenteret

Hovedpoenget til kvinnebevegelsens er å vise at det å være kvinne ikke trenger å medføre en gitt stilling i samfunnet. Kjønnssrollene er skapt gjennom historiske og sosiale forhold og det er kvinners underordnede posisjon som et produkt av slike prosesser feminismen kjemper mot. De viktigste premissleverandører for denne utviklingen er menn og deres makt i samfunnet. Det burde da følge logisk at menn må inngå i de endringsprosessene feministiske kvinner ønsker seg. Spørsmålet blir om menn skal endre seg bare for kvinnenens skyld eller om menn også bør endre seg for sin egen del. Svaret bør være: begge deler.

Et annet viktig argument for å satse på menn og likestilling er at mange menn så og si lider under sin egen kjønnsrolle. Slik sett kan likestillingstiltak være et frigjøringsprosjekt for mange menn. Det er kjent stoff at ulike maskulinitetsformer tradisjonelt har skapt mye unødvendig lidelse. Som en indikasjon på mislykkede og vanskelig liv kan vi lese statistikk over selvmord og rusmiddelbruk. Her er menn overrepresentert. Men også i tilpasningen til vårt sevice- og informasjonssamfunn sliter mange unge gutter i dag med å bygge seg en maskulin identitet. Hvilke symboler og tegn skal en kommunisere til omverden? Er det muskelkraft, råkjøring, samtale, mykhet eller penger som gjelder?

Å bygge sin identitet som gutt og mann er i dag et prosjekt med flere muligheter enn tidligere. Samtidig skaper en slik åpenhet nye konflikter mellom menn om hva den riktige maskulinitet er. Det er ikke derfor gitt at menn i dag har andre interesser enn kvinner bare fordi de er menn. Å stille opp et slikt prinsipp innebærer den ytterste form for sexisme. En av de viktigste hersketeknikker mange menn har møtt er at de hele tiden blir stilt i opposisjon til kvinner, mens de viktigste likestillingspolitiske konfliktlinjer i mange sammenhenger går mellom menn. Mellom menn; om makt, om vold, om definisjonen av "den riktig maskulinitet" og om hvordan menn skal forholde seg til kvinnene og arbeidet med barna.

Temaet menn og likestilling bør også ha sin berettigelse i likestillingsarbeidet ut fra det faktum at en del menn nok diskrimineres på viktige samfunnsområder. Det vanskeligste og for tiden mest betente området er kanskje barnefordeling etter skilsmisse.

Menn er menneske, kvinner er kjønn

I vår forståelse av mennesker og situasjoner inngår kjønn som en viktig del. Det vil si at vi bedømmer og forstår forskjellige situasjoner ettersom det er menn eller kvinner som er involvert. Ofte betyr kjønn noe annet for menn enn for kvinner. Den amerikanske sosiologen Michael Kimmel skriver i sin bok *Manhood in America* (1996) om en episode som gjorde ham mer bevisst hva det vil si å være mann i forhold til privilegier og makt:

Den unge Kimmel er deltagende på et universitetsseminar der feminisme og kjønnspolitiske temaer drøftes. Han overhører en samtale mellom to kvinner; en svart og en hvit. De to diskuterer om kvinner per definisjon kan forstås som "søstre". Dette fordi kvinner deler mange av de samme erfaringer og fordi kvinner undertrykkes av menn i vårt samfunnssystem. Den hvite kvinnen mente at det fantes et bånd mellom dem som kvinner. Dette var den svarte kvinnen uenig i og spurte: "Hva ser du i speilet om morgenen?" "Jo, da ser jeg en kvinne", sier den hvite kvinnen. "Det er det som er feilen", sier den svarte kvinnen. "Når jeg ser meg i speilet om morgenen ser jeg en svart kvinne. For meg er rase synlig hver eneste dag, fordi vi lever i et samfunn der min rase er underpriviligert. For deg er rase usynlig. Det er et viktig kjennetegn ved å være privilegert; at ditt privilegium er usynlig for deg."

Kimmel overhørte samtalen og ble spurt om hva han så i speilet om morgenen. "Jeg ser et menneske", sa han. Han hadde ingen rase og heller ikke noe kjønn. Han var et menneske. Menns privilegium har vært at de kan se seg selv som "bare" menneske. Da blir de målestokken for den andre (kvinnene) og mennenes verden blir det normale.

Menn og makt

Å ha et kjønn er å være bærer av et fysisk merke. Du kan stort sett se utenpå et menneske om det er gutt eller jente. Ofte tar vi hensyn til om vi snakker til en mann eller en kvinne. I denne prosessen har vi et to-standardsystem for normalitet. Det som er innenfor normalen hos en kvinne blir ikke nødvendigvis sett på som normalt for en mann og omvendt. Å strikke er unormalt for en mann. Vi kobler "strikking" og "mann" i løpet av et tiendels sekund og ser det merkelige i en strikkende mann. Et mer interessant eksempel enn strikking er når to ukjente mennesker går av bussen på et mørkt og øde sted. For kvinnen er det særlig interessant om den andre som går av er mann eller kvinne. Det siste eksempelet gjør koblingen mellom kjønn og makt tydelig.

Ved å se menn i et maktperspektiv får vi samtidig anledning til å vise mange menns avmakt. Også menn kan tape på ulikestillingen i samfunnet. I mange likestillingsdebatter har logikken vært at fordi kvinner taper på en patriarkalsk organisering av samfunnet, så vinner menn. Det er ikke riktig. Både sosialstatistikken og helsestatistikken viser at vår samfunnsform har store omkostninger for menn.

Kostnader ved mannsroller

Mange av våre maskulinitetsformer viser seg å ha store omkostninger. Menn er overrepresentert på sosialstatistikken. Det være seg ulykker, selvmord, rusmisbruk og

psykiatrisk sykdom. Andre problemer er tettere knyttet til arbeidslivet, slik som arbeidsulykker, stress og belastningssykdommer. Disse omkostningene er vanskeligere å kritisere fordi de henger så vidt nøye sammen med menns innsats i yrkeslivet.

Slik vi ser det er en viktig målsetting med likestillingsarbeid som rettes mot menn å senke prisen menn selv må betale for mandigheten. På mange måter kan vi si at menn er det "ekstreme kjønn" (Bonde 1995). Menn utgjør båd topp og bunn i samfunnsstatistikken. Går vi til den mest åpenbare selvdestruktive handling, selvmord, viser statistikken for de nordiske landene nedslående tall for den mannlige befolkningen. I Finland er for eksempel 83 prosent av de som begår selvmord i alderen 20 til 24 år menn. I Norge er tallet enda høyere: 88 prosent av de som begår selvmord i alderen 20-24 år er menn (Helsestatistikk for de nordiske lande. 1992, NOMESKO).

Menns dominerende andel på sosialstatistikken begynner tidlig. Allerede i skolen er kjønnsforskjellene ganske store. Av de barn som kommer på behandlings- og fosterhjem i Norden er ca. 65 prosent gutter, med unntak av Norge der ca. 55 prosent av de innlagte er gutter. I barnepsykiatrien i de nordiske landene er andelen gutter enda større. Opp mot tre fjerdedeler av alle innleggelsene på barnepsykiatriske klinikker er gutter ("Nordens män", Nord 1995:36).

Når det gjelder ulykker blant ungdom i de nordiske landene er også gutter sterkt overrepresentert. I aldersgruppen 15 til 24 år er mellom 70 og 80 prosent av de som omkommer i ulykker gutter (Tall hentet fra Rapporten "Nordens män" (Nord 1995:36).

Av andel døde i alderen 15 til 24 år i Norden er ca. 75 prosent gutter. I denne statistikken inngår alle typer dødsfall.

Også innen fengsel- og kriminalstatistikken er kjønnsforskjellene slående og en oversikt over fangebefolkningen viser oss hva det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret kan bety for mange menn. Opp imot 95 prosent av alle innsatte i nordiske fengsler er menn (Nordisk Ministerråd, Nord 1995:36).

Men hvorfor er det slik at menn er det "ekstreme" kjønn?

En forklaring er nok at deler av den mannlige befolkningen faller igjennom på arbeidsmarkedet. Dette forsterker utstøtingen for visse grupper av guttebefolkningen. I overgangen til et service- og informasjonssamfunn blir en del av de tradisjonelle maskulinitetsformer ubrukelige. Og det er jo ikke så rart at det er slik. Typiske mannsyrker forsvinner fra arbeidsmarkedet (ufaglært industriarbeider, gårdsarbeider, fisker), nye produksjonsformer krever andre typer arbeidere med andre kvalifikasjoner og arbeidslivet etterspør en ny type maskulinitet. Soft-ware-bransjen trenger ikke tause og aggressive dataingeniører når de skal drive "kunde-supply". Jobbet du derimot i en kobbergruve på Kongsberg i forrige århundre var det kanskje like greit å ikke snakke så mye om følelser mens du lå i sjaktene. Formen og innholdet i menns jobber er altså

radikalt endret. Det trengs nye måter å være mann på i det moderne næringslivet. Og ikke minst krever nye produksjonsformer gutter som vil satse på utdanning. Som statistikken viser faller deler av guttebefolkningen igjennom i skole- og utdanningssystemet og innenfor visse sjikt i samfunnet er det uvanlig at gutter tar utdanning. Parallelt med denne utviklingen er det vekst i de næringer som har stått menn fjernt. Kvinnekulturens kompetanse verdsettes. Det være seg sosiale ferdigheter, service, omsorg og ikke minst den disiplin mange jenter viser i forhold til utdannings- og arbeidsmarked. Denne utviklingen skaper hardtslående utstøtingsmekanismer mot gutter og menn som bærer i seg en gammeldags maskulinitet (tar ikke utdanning, er lite kommunikatív, mestrer ikke den "relasjonelle" delen av yrkeslivet og så videre.)

Gutter oppdras til mer "selvstendige" roller en jenter. Det aksepteres og forventes mer selvstyring og mestring av guttene i den fasen hvor han skal løsrive seg fra mor. Disse forventningene kommer fra mor og far, fra søsken og venner. Gutten ser samtidig lettere sin forskjellighet fra mor når han utvikler sin identitet. Han skal vokse opp og bli til noe "annet" enn mor. Problemet er at adskillelsesprosessen lett kan bli for kraftig for gutten. I tillegg er det ofte mangel på nære maskuline rollemodeller rundt små gutter som skal forme sin kjønnsidentitet. Mange gutter skaper seg sin identitet gjennom en benektelse av det kvinnelige samtidig som de ikke får realistiske bilder av hva det vil si å være mann. Slik stålsetter de seg i sin avvisning av det intime, gråten og følelsene. Denne avvisning henger igjen hos mange menn livet ut. Kravet om selvstendighet og mestring uten mor (les: andre mennesker) gjør menn til et lett bytte for deler av arbeidslivet. Mange menns personlighet passer som hånd i hanske til ekstreme arbeids- og livsbetingelser. Mange menn har også et minimalt sosialt nettverk å støtte seg til når kriser og konflikter oppstår.

Nye omsorgsoppgaver: en revolusjon av menns liv

Fedrekvoten er et godt eksempel på en endringsprosess der endret praksis/nye oppgaver er tenkt som en viktig drivkraft i dannelsen av nye mannsroller. Tanken bak ordningen er at menn gjennom fedrekvoten får et selvstendig ansvar for barnet. Far er rett og slett hjemme med barnet alene og den trening og kontakt han da får med barnet gjør at han mestrer omsorgen. Fedrekvoten endrer rammene for menns omsorg radikalt. Gjennom fedrekvoten får menn et økonomisk og et uformelt press på seg til være hjemme med barnet. Denne typen press har tidligere bare vært rettet mot kvinner.

Ut fra den kjennskapen vi har om hvordan gutter og jenter hermer og lærer seg kjønnede adferdsmønstre kan vi se en begrunnelse for viktigheten av fars nærvær. Det blir viktig for gutten å få en farsfigur som han kan identifisere seg med. En far som ikke bare blir en fjern og abstrakt figur som gutten lengter etter og lager urealistiske bilder av. En far som er nærværende kan vise gutten hva det vil si å ha et maskulint handlingsrepertoar slik at maskulin identifisering blir en realistisk mulighet for gutten. Gutten får en bekreftelse, noe å fylle på med som er noe mer enn bare det å være "ikke-kvinne". På den måten kan guttesosialiseringen bli noe mer enn en negasjon av det feminine (jentelus og erting). Det maskuline blir noe verdig og fint i seg selv (posisjon)

og ikke bare en trass og opposisjon mot mor og det feminine.

Arbeid og familie

Menns tilknytning til arbeidslivet gjør det vanskelig, og for mange menn umulig, å knytte seg nærmere til familien. Ikke fordi de ikke vil eller ikke ser gleden i barna når de først er sammen. Avstanden til familie og omsorg er i stor grad der fordi mennene er på jobben og tror de må være der. Og kanskje de også må være der? Mye av vår økonomi er jo bygget rundt menns overtidsarbeid. På Aker Stord måtte de bruke 2,4 mill. timer på å bygge produksjonsskipet til Åsgard A, mens timeantallet i kontrakten var på ½ mill. Det blir arbeidspress av slikt!

Folks hverdagsliv, med far på fulltidsjobb og overtid og mor på deltid har gjort barn og omsorg til kvinners verden. Å ville jobbe i omsorgsykker krever en interesse for omsorg. Den type omsorgsinteresse har menn i liten grad fordi mannskulturene er skapt utenfor og på siden av omsorgen i hjemmet. Derfor er det nesten bare kvinner på sykepleien, ved sosionomstudiet og i klassene til barnevernsutdanningen.

Igen ser vi at mange menn sitter låst i en historisk situasjon der kjønnsstabuene stenger for utvikling, omstilling og nytenkning. I distriktene fortsetter derfor marginaliseringen av mange gutter fordi det er helt uaktuelt for dem å jobbe på pleiehjemmet eller i bygdas barnehage (det er det i og for seg for gutter i byene også, men her er det flere jobber å velge mellom). Og enda verre; for mange gutter er det lite aktuelt å ta en videreutdanning i det hele tatt. For en gruppe gutter er det ikke maskulint å ta utdanning. Når de tradisjonelle mannsyrkene forsvinner føler mange gutter sin maskuline identitet truet. De svarer med å vrir en gjenge om på macho-skrua, ruse opp og gi faen. Men det er i den offentlige sektor, i kommuneadministrasjon og innenfor pleie, omsorg og oppvekst at behovet for arbeidskraft ligger i mange kommuner. Dette er prisen unge gutter må betale for den kjønnsdelte kjernefamilieideologien og ulikestillingen mellom menn og kvinner. Når fiskekvotene kjøpes opp av større båter, landbruket kaster mindre av seg og en eventuell hjørnesteinsbedrift er nedlagt er de unge mennenes trange, men kraftfulle handlingsrepertoar ofte lite verdt.

I debatten om mannsroller trenger vi en kritisk gjennomgang av menns arbeidskultur. Målsettingen bør være en omfordeling av lønnsarbeid og omsorgsarbeid i hjemmene mellom menn og kvinner. Slik det er i dag jobber menn overtid og kvinner deltid. Selve arbeidsbelastningen er derimot ganske godt fordelt mellom kvinner og menn i Norge. Ifølge den siste tidsnyttingsundersøkelsen i Norge jobbet menn 38 minutter mer i gjennomsnitt per. dag enn kvinner, når vi slår sammen lønns- og hjemmearbeid (SSB 1992).

Oppdragelse av jenter og gutter

Det finnes mange teorier som viser at jenter og gutter gjennomgår en ganske forskjellig psykososial utvikling i vårt samfunn. Objektrelasjonsteorien er en av disse og kanskje den tenkemåten som har satt mest spor etter seg i den offentlige debatt. Ifølge dette perspektivet ser jenta seg som lik mor tidlig i livet mens gutten blir fokusert på sin

forskjellighet fra mor. Disse oppdagelsene i tidlig barndom blir viktige brikker når jenta og gutten skal være med på å skape sin egen kjønnsidentitet. Erkjennelsen av likhet og forskjell blir avgjørende når løsrivelsesprosessen for barna begynner. For jentene er det ikke så truende å bli i den intime relasjonen til mor, som det er for guttebarnet. Jentas forståelse av seg selv som "det samme" som mor gir jentene en trygghet til å være i relasjonen med mor, samtidig som de kan utvikle sin egen identitet og selvstendighet.

Guttens strategi for å løsrive seg fra mor er å bli forskjellig fra mor. I kampen for egen identitet og eget verd søker gutten å bli "ikke-kvinne" (Bjerrum-Nielsen/Rudberg 1989). Benektningen av det kvinnelige blir tydelig hos små gutter i lek og samkvem med andre; ikke klemme og kose for mye, ikke sitte på fanget, jentelus og så videre. En mer intim adferd sentrert rundt relasjoner blir derimot en viktig byggestein i jentas identitetsprosjekt.

Små barn har ikke så mange tegn og symboler som oss voksne til å ordne verden etter. Vi har identitetsskapende prosesser gjennom yrker, klesmerker, dialekter osv. For barn blir kjønn og alder svært viktige markører i hverdagen (litt større barn distanserer seg jo også kraftig fra det å være baby). Dette gir seg ofte utslag i at de overspiller sine kjønnsroller for å være sikker på å havne på den rette siden av kjønnsskillelinjene. Vårt samfunns fokus og klare markering av kjønnskillene gjør ikke denne prosessen mindre viktig for de små.

Objektrelasjonsteorien er altså opptatt av at jenter og gutter har ulik utvikling i forhold til sin egen oppfatning av kjønn. Guttene får det "lettere" i sin avgrensning og selvstendigjøring, mens jentene utvikler en tettere relasjon som gir en "høyere" sosial kompetanse og en lavere terskel for intimitet. Men det er alltid en fare ved slike teorier. De kan nemlig bekrefte seg selv og bli til selvoppfyllende spådommer. Greier vi å legge merke til de "jentete" guttene?

Feminine og maskuline modeller

Barnets oppfattelse av seg selv spiller tett sammen med de modeller foreldre og andre voksne utgjør i barnets liv. Barnet hermer og "aper" etter foreldre i deres være- og gjøremåter. Når barna skaper seg sin identitet som gutt eller jente blir det svært viktig hva de voksne viser av kjønnsstypisk adferd. Mange, for oss små detaljer fanges opp og forstørres i barnets tidlige læringsprosess. Som voksne følger vi ofte en umerkelig praksis i våre handle-, tenke- og talemåter. Oftest er vi mer kjønnsstereotype og fastlagte enn vi er klar over og vil innrømme. Det kan være smil, stemmebruk, blikk og kroppsholdninger, men også tilstedeværelse og ansvarsfordeling. Alt dette fanges fort opp av små ivrige identitetsutviklere. Disse to kreftene; barnets forståelse av seg selv som gutt/jente og foreldrenes mer eller mindre tradisjonelle væremåter gjør mange gutter til små macho-menn og jenter til hyperfeminine dukker. For de små er suget etter identitet stort og den kritiske distansen liten.

Gjennom dette perspektivet får også biologisk kjønn en plass i vår forståelse av

kjønnsroller. Ikke som en idé om forskjellig genetisk utrustning med biologisk gitte evner i matte eller håndarbeid, men som et referansepunkt for barnet i sin forståelse av seg selv som kjønnsvesen i forhold til andre.

Å bryte ut av guttebåsen eller jentebåsen, det å krysse kjønns grensene blir fra ganske tidlig av tabubelagt. Jevnaldersosialiseringen, det vil si barns oppdragelse av hverandre påvirker ikke bare det som fanger jentenes interesse og energi men er også en kontrollinstans jenter og gutter bruker overfor hverandre.

Men det er ikke bare de små eller de unge som er redd for å krysse kjønns grensene. Foreldre og andre nære voksne føler nok sin egen verdighet og fundament truet av jente og guttebarn som er annerledes. Som ikke følger normene om jentenes innordning, mindre aggressivitet, mer disiplinert, større renslighetskrav osv

Hvorfor ble menn som de ble?

Kampen mot naturkrefter og arbeidsredskaper, kombinert med en knallhard konkurranse for å overleve økonomisk, er viktige byggesteiner i mannskulturen. Autoritet, kontroll og hierarki er rammeverket for en kultur knyttet til konkurranse. Tradisjonen tydeliggjøres gjennom hierarkiet, der noen menn står i en posisjon til å tukte andre (i militæret, som lærling eller i speideren). Risiko, det å ta sjanser, ha stor fallhøyde og et selvstendig ansvar er kjernen i virksomheten.

Guttesosialisering kan på mange måter forstås som en prosess der guttene forberedes til å delta i den offentlige maskuline sfære og i arbeidslivet spesielt. Kampen og posisjonering i forhold til andre gutter, evnen til å balansere selvhevdelse og underkastelse er basisen for mye av den maskuline mentaliteten slik vi tradisjonelt kjenner den. Maskuliniteter er derfor ikke nødvendigvis skapt gjennom menns behov for å dominere. Maskulinitet må også forstås som frykten for at andre skal dominere og ha kontroll og makt over en. Andre menn er ofte referansepunkt for unge menn når de skal konstruere sin maskuline identitet. Hvem betydde mest, der og da, når du som førstereisgutt ble skjenket dritings og båret ned til havnas horestrøk for å døpes seksuelt; gutta om bord eller mamma hjemme i Sandefjord?

Giske lagar eigen kampanje for menn

– Hastar med maskuline verdjar.

Terje S. Skjerdal
terje.skjerdal@vartland.no 22.10.93

To av tre som har fått tilbod om plass på lærarstudiet til hausten er kvinner. Barneskulen blir tappa for mannlige lærarar.

– Det er veldig viktig å få fleire menn inn på dei lågaste klasseroma, seier utdanningsminister Trond Giske til Vårt Land.

– Læraren er den einaste mange born som Vårt Land har henta inn bar. Dei må få oppleva å møta ein mann i omsorgsrolla, seier Giske.

Han meiner at det hastar med å få maskuline verdjar inn i klasseroma, og boordrar no departementet til å laga ein re-

I praksis er situasjonen verre. Erfaringsmessig er det fleire menn enn kvinner som ikkje møter opp til studiestart, ifølgje Høgskolen i Oslo. Spesielt lærarstudiet har stort frifall av menn.

Og sjølv om ein av tre lærarstudantar er menn, er det færre som faktisk endar opp som lærarar i barneskulen. Menn vil heller undervisa i ungdomsskulen.

– Læraryrket blir meir og meir eit kvinneyrke, konstaterer studieleiar Leif Askland ved førskulelærutdanninga ved Høgskolen i Oslo.

– Førskulelæraryrket har tradisjonelt vore eit kvinneyrke, men no blir også læraryrket eit kvinneyrke, seier han.

Ifølgje Askland er mange menn som sluttar på lærarstudiet.

Trivst ikkje. – Det er to grupper som sluttar – fleirkulturelle og menn. Mange har inntrykk av at lærarutdanninga er kjønnsnøytral, men den er jo ikkje det. Kvinnemiljøet er dominerande. Mannlige studantar opplever det vanskeleg å ko-

ma inn i eit miljø der dei har få identifikasjonsfigurar, og der det blir snakka om heilt andre ting enn dei er opptatte av. Alt dette er med på å gjera at dei ikkje trivst, seier Leif Askland.

Det siste året har han prøvd å seia dei mannlige studentane i same klasse, noko som ser ut til å gi gode resultat.

Konjunktur. Sju av ti lærarar i grunnskulen er kvinner, viser forskje tal frå Statistisk sentralbyrå. Kjønnsfordelinga har vorte drastisk skjevare dei siste åra. Sidan 1992 har grunnskulen fått 12 700 nye lærarstillingar. Talet på kvinner har auka med 12 300, menn med færre 400.

Tone Riise ved Høgskolen i Oslo har erfart at menn søjer til læraryrket når det er stramt om jobbane elles i arbeidslivet.

– Det slår meg at talet på mannlige studantar er konjunkturavhengig. På byrjinga av 90-talet opplevde vi eit varselvis rush av menn som elles ville velt et tradisjonell utdanning i byggjebriansjen eller ingeniørbriansjen. No er det lett å få jobb i slike yrke, og då mistar vi desse studentane, seier Riise.

folksamtale

Han ville bli lærar i ungdomsskulen på grunn av dei faglege utfordringane.

– Eg ville driva med noko meir enn den oppdragsbiten som følgjer med barneskulen.

– Kvifor er kvinner meir i uttil- te på å arbeida i barneskulen enn menn?

– Eg trur det har med morsin- snaket å gjera. Gutar er meir ute etter harde utfordringar. Dei har ikkje noko imot å risa unga- ne litt og fortelja kven som er studentane. Studentane må få ne litt og fortelja kven som er sjefen, seier Audun Andreassen.

(Vårt Land)

– Kvifor er det så mange menn som sluttar?

– Gutar går i større grad etter leiarsstillingar. Dessutan trur eg dei er litt meir penge- og status- fokuserte enn jenter, seier Andreassen, som tenar dobbelt så godt i IT-briansjen som han ville gjort som lærar.

Han tykte også det vart for mykje «dullings» på lærarstudiet. – Skal lærarstudiet ha ei framtid, må dei slutta å dulla med studentane. Studentane må få faglege utfordringar, seier av- hopparen

Sakna ein real mann

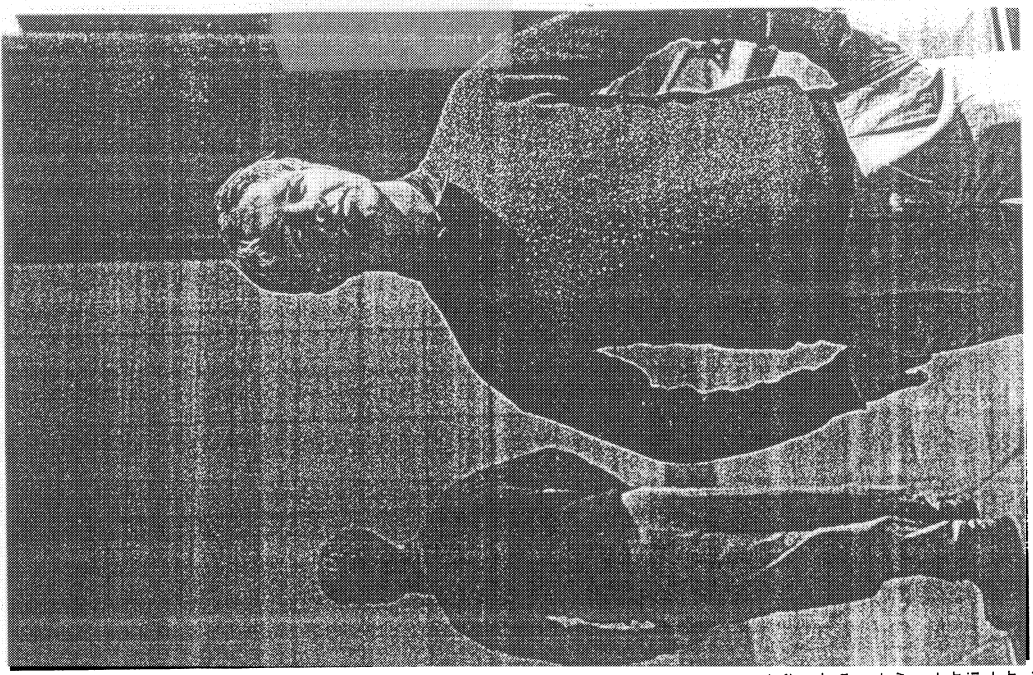
– Det vart for mykje snakk om barn, seier Audun Andreassen (23).

Etter to år på lærarstudiet hoppa han av. I dag driv han IT-firma med tre tilsette.

Han sakna å kunna snakka med sine medstudantar om «mannfolkung».

– I byrjinga gjorde det ingenting at det var mange jenter i klassen, men etter kvart sakna eg å snakka om siste tippeligerunde, om bil og slike ting. Den slags tema var totalt fravende. Alt dreia seg om

Foto: China Eye Opm

– I byrjinga gjorde det ingenting at det var mange jenter i klassen, men etter kvart sakna eg å snakka om siste tippeligerunde, seier Audun Andreassen (23) som slutta på lærarstudiet etter to år.

De er lei av å sitte mutters alene i et lærerværelse fullt av kvinner. oppsiktsvekkende logikk: Menn avler menn.

De vil manne

Slik kan flere menn bli lærere:

- › Få mannlige lærere til å være omreisende ambassadører for yrket.
- › La skoleelever selv være lærere.
- › Finn ut hvordan menn har det i skolen.
- › Nettsted for mannlige lærere.
- › Ikke aksepter ufaglærte lærere. Det senker statusen.
- › Kutt ut brannslukkingen. Ikke dekk over manglende utstyr på skolen ved å ta med egne kritt eller ditt eget leksikon.
- › Få mer positiv omtale av læreryrket.
- › Skap nettverk mellom mannlige lærere.
- › Bedre lønn, økt status og bedre og godt utstyrte skoler.
- › Friere fagvalg under utdanningen.
- › Prioriter menn ved ansettelsler.

INGEBORG MOE

Det er ikke biologien som skal forandres. I stedet vil de bruke mannlige lærere som ambassadører for et yrke som sliter med å holde på mennene. Er det først mannlige lærere på skolen, er det lettere å rekruttere flere, er tanken bak.

I to dager har fjorten menn, en overhead og tre kvinnelige representanter fra Utdanningsdepartementet sittet sammen for å komme opp med gode ideer. Statsråd Trond Giske vil nemlig ha flere menn i skolen, og har bedt om råd fra mennene selv.

FOR TALLENES TALE er klar: Av 65 000 lærere i grunnskolen er bare 20 000 menn. Det vil si at mindre enn en tredjedel av lærerne er menn. I barneskolen er situasjonen enda verre. For under 20 år siden var det litt flere kvinner enn menn i grunnskolen, men skeivfordeling har bare økt. Faren er at noen barn bare vokser opp med kvinnelige rollemodeller, og får et ensidig bilde av hva mannsrollen enda verre. For under 20 år siden var det litt flere kvinner enn menn i grunnskolen, men skeivfordeling har bare økt. Faren er at noen barn bare vokser opp med kvinnelige rollemodeller, og får et ensidig bilde av hva mannsrollen enda verre. For under 20 år siden var det litt flere kvinner enn menn i grunnskolen, men skeivfordeling har bare økt. Faren er at noen barn bare vokser opp med kvinnelige rollemodeller, og får et ensidig bilde av hva mannsrollen enda verre.

Erik Rognskaug (30) fra Kristiansund er et godt eksempel på den mannlige læreren som forsvant. Han hoppet av alt det siste året av lærerutdanningen. Midt i etableringsfasen fristet en bedre betalt jobb som butikksjef. Dessuten følte han seg ikke like hjemme i alt som foregikk på lærerskolen. Det ble litt mye «klappe-i-hendene-og-ta-en-sang»-mentalitet, syntes han.

– Jeg synes at kulturen var for lite direkte i forhold til å ta opp ting som var problematiske. En skulle gjøre alle til lags hele tida, sier 30-åringen.

SIDE OM SIDE sitter utdanningsministerens gullgutter. Cato Høve (27) takket nei til eiendomsmeklerjobb med årslønn på 600 000 kroner for å være lærer. Han jobber sammen Erlend Moen (24) på Dalgård skole i Trondheim, som blir trukket fram som stjerneeksemplet på hvordan det skal gjøres.

– Vi er 30 prosent mannfolk på skolen, og har sørget for å gjøre litt ut av nettopp det, sier Moen.

Egne sosiale samlinger for menn og skjorte- og slipsdag på fredager gjør at skolen skiller seg ut. Nå skal de gi råd for å få flere menn på andre skoler.

DET MANGLER IKKE på meninger om hva som skal gjøres når diskusjonen settes i gang. Noen vil ha flere solskinnshistorier fra skolen. Det er blitt for mye svartmaling, også fra fagforeninger, innrømmer de. Og kommer mannlige lærere i søkelyset, er det gjerne i forbindelse med overgrepssaker, sukker en.

Men rekrutteringen kan ikke økes for enhver pris, er flere av deltakerne enige om. Skal statusen til læreryrket bedres, tjener de ikke på at det ikke settes krav til framtidige lærere, mener en. Og det gjør ikke saken bedre at ufaglærte kan erstatte deg om du er borte, mener Cato Høve.

– Jeg savner ordet lønn her, gjentar Høve når resepten til utdanningsministeren skal utformes. Kollega Erlend Moen tror flere menn i skolen automatisk kan presse opp lønna. Lærer Christian Bøhn (28) synes ikke det er nok. Det må gjøres forandringer i selve skolen. Lærerne må slutte å være for snille og dekke over hvordan stoda egentlig er, mener han. Mangler det kritt til tavla, planker til sløyden eller leksikon på biblioteket, skal ikke læreren ta det med hjemmefra. Det må bli slutt på brannslukkingen, synes han.

– Ting skal være på plass for at du skal på jobb. Hvilken annen yrkesgruppe ville finne seg i at ting manglet, for eksempel IT-konsulenter uten datamaskin? spør mennene.

Det er bare noen få år siden Erlend Moen gikk ut fra lærerhøgskolen. Allerede er mange av medstudentene på vei ut av læreryrket, forteller han.

– De sitter mutters alene på lærerværelset og snakker om ting de ikke er interessert i, sier Moen.

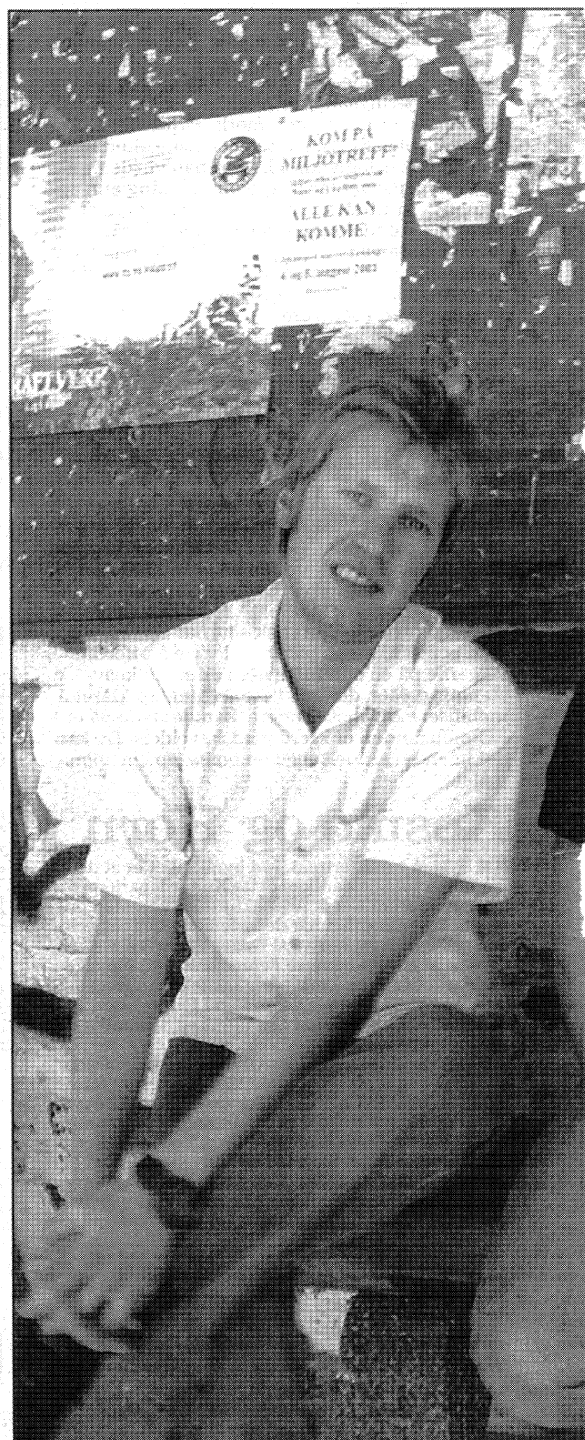
HAN TROR FLERE menn ville trives og bli i læreryrket dersom det var flere av dem på skolene. Menn «avler» menn, er konklusjonen. Derfor bør det skapes nettverk mellom mennene, og mannlige lærere bør brukes til å promotere læreryrket. Slik kan de bli ambassadører for lærerne, og kanskje sørge for at flere av elevene på videregående skole eller i Forsvaret velger skolen.

– Og en må modernisere hele skoleverket. Menn er ute etter de moderne in-tingene. De vil ikke dulle med for mange meningsløse møter. Mange menn blir lei av pjattet, de evinnelige diskusjonene som ikke ender opp i noe, sier Erlend Moen.

Utdanningsministeren selv er innom på slutten av dagen for å høre resultatene: la mannlige lærere være ambassadører, la elevene selv få prøve seg som lærere for å finne ut hvordan det er, og styrk statusen til yrket. Han sier seg fornøyd med innspillene, men forventer at alt kommer ned på papiret. Først da blir det klart hvordan mennene skal lokkes til skolene.

ingeborg.moe@dagbladet.no

Artikkelforfatteren er journalist i Dagbladets nyhetsavdeling

MANNSKAP: Utdanningsminister Trond Giske ba om innspill fra Erlend

Dagbladet, 20.06.01

For å få flere menn i skolen vil de bruke følgende

opp skolen

Moen (t.v.), Cato Høve og Erik Rognskaug for å få flere menn inn i klasserommene.

Foto: OLA SÆTHER

Læreryrkets status må heves, hvis menn skal være villige til på jobbe i småskolen, er et av rådene Christian Bøhn (t.h.) og Morten Rondan gir til utdanningsminister Trond Giske. FOTO: GUSTAV P. JENSEN

«Slik får du mennene til læreryrket»

Gutta gir råd til Trond Giske

Bare én av ti lærere i småskolen er menn. Altfor lite, mener Christian Bøhn og Morten Rondan, som i går ga utdanningsministeren råd om hvordan han kan lokke gutta til skolen.

HILDE CHARLOTTE SOLHEIM
hilde@dagsavisen.no

– Utdanningsministeren har signalisert at han vil tenke nytt rundt organisering av skolen og lærernes arbeidstid. Det er ikke bare bra, det er faktisk helt nødvendig, hvis skolen skal få inn flere mannlige lærere, sier Mor-

ten Rondan (30). Som leder for Skolefritidsordningen (SFO) ved Hosle skole i Bærum har han bevist at man kan rekruttere menn til skoler. Opp mot halvparten av de ansatte ved SFO på Hosle er menn.

Christian Bøhn (28) er lærer for femteklasse ved Dalgård sko-

le i Trondheim. Også han jobber i et miljø med flere unge mannlige lærere.

TRØSTE

– Har man først noen, blir det gjerne flere, når miljøet først er der, sier Bøhn.

Han er oppgitt over at mannlige lærere betraktes nærmest med skepsis av en del godt voksne kvinner i skolen. – Skal jeg virkelig ikke kunne ta en niåring på fanget og trøste hvis mor og far har gått fra hverandre i helga, eller på andre måte være nær ungene, sier Bøhn, som mener at kvinnekulturen i skolen enkelte steder er så sterk at menn nærmest ses på som inntrengere, som kan bryte kvinnenens monopol.

BYRÅKRATI

De unge mennene mener også byråkratiet i skolen kan «ta livet av» entusiasmen hos menn, som ofte er mindre tålmodige når det gjelder formaliteter.

– Burde ikke skjemaveldet skremme kvinner like mye?

– Jo, kanskje, men det er åpenbart ikke slik. De seks time-

gen, er jeg virkelig lærer, og koser meg med jobben min, og får kritikk fra elevene med en gang noe ikke fungerer. Det er alt rundt som må forandres, slik at vi slipper å skrive endeløse rapporter ingen leser, sier Bøhn. De er enige i at skolen i dag er for lite profesjonell innen ledelse.

– Utnytt ressursene, og bruk de mennene som allerede finnes i skolen til å bane rom for flere. Assistenten, kontorpersonale og vaktmester jobber også ved skolen, ikke bare lærerne, som oftest er kvinner. Hvordan skal skolen kunne speile og forme samfunnet hvis halvparten av menneskene som er der ute knapt er representert «innenfor», spør Rondan.

– Hva er det som kan gjøres konkret for å vinne tilbake mennene til skolen?

– Jobb med å få flere menn inn i utdanningen. Se på hvordan de som er i skolen blir behandlet. Markedsfør de positive sidene ved yrket, og jobb med profesjonaliteten og statusen. Gutta kommer ikke springende til et yrke hvor du kommer inn med 2,1 i karaktersnitt fra videregående, sier Morten Rondan.

✓ Jobb med å få flere menn inn i utdanningen.

✓ Se på hvordan de som er i skolen blir behandlet.

✓ Markedsfør de positive sidene ved yrket. Jobb med profesjonaliteten og statusen.

✓ La oss slippe å skrive endeløse rapporter ingen leser.

Skole

Bare to av ti lærere i barneskolen er menn. Det er behov for flere mannlige lærere – ikke minst som rollemodeller for elevene. Men stadig flere menn søker jobb utenfor skolen når de er ferdig med lærerutdanninga.

Foto: KIM NYGÅRD

- Vi kan vise at en mann ikke nødvendigvis er en macho, karrierebevisst pengesanker, sier rollene-gaene Christian Bøhn, Erlend Moen og Cato Høve ved Dalgård skole.

Lærere i testosteron

De er unge, barske og lærere ved Dalgård skole. Nå skal de lære Trond Giske hvordan han skal få menn inn i skolen.

Foreningen Ungdommelige Mannlige Pedagoger Trondheim avd. Dalgård (FUMPD) har en klar oppfordring til utdanningsministeren:

– La menn få være menn!

De entusiastiske medlemmene er bekymret over at menn med lærerutdanning velger andre yrker.

– Elevene trenger oss som rollemodeller. Det er viktig, også for jenter, å se at gutter er villig til å ta på seg omsorgsrollen, sier Christian Bøhn, en av lærerne ved Dalgård som lærer gutter å bli menn.

– Vi kan vise at en mann ikke nødvendigvis er en macho, karrierebevisst pengesanker, sier kollega Cato Høve. Han er opptatt av at barns møte med menn må komme før de begynner i ungdomsskolen. Bare to av ti lærere i barneskolen er menn.

Tillit

– Barn møter nesten utelukkende kvinner i oppveksten og guttene er forvirret over hva det vil si å være mann,

sier han. FUMPD tror flere mannlige rollemodeller vil gi tryggere gutter.

– Guttene identifiserer seg med oss og har nok større tillit til at vi kan forstå dem, sier Christian, mens Erlend Moen hevder at skolen ofte er for lite flink til å stimulere forskjellene mellom gutter og jenter.

– Et godt eksempel er gymtimene hvor mange i dag ivrer etter å ha helt jevne lag og dempe ned guttene slik at de ikke utagerer. Gutter er ofte råere. Det må de få lov til å være, samstemmer Cato. Lærerne er opptatt av hvordan menn kan løse guttekonflikter på en annen måte enn kvinner, ganske enkelt fordi de tolker dem annerledes.

– Vi forstår at gutter kan slåss med knyttnevene det ene øyeblikket og være kompis det neste. Det er vanskeligere å forstå hva som skjer når jentene går i krokene og baksnakker hverandre, sier Cato. De tre nøler litt med å uttale seg, de er redde for å trække kvinnelige kolleger på tærne.

– Det er frustrerende at noen kan ha oppfattet oss som negative til kvinne-

lige lærere. Vi ser jo opp til dem! De er helt suverene, flotte og faglig sterke damer. Poenget er at vi må få lov til å være menn, vi må få lov til å tilføre andre kvaliteter, sier Cato.

Fastlåst lærerskole

Kollegene tror lærerutdanningen preges av fastlåste strukturer som bidrar til at menn flykter fra skolen.

– Menn søker andre jobber etter lærerutdanninga. Vi fikk stadig høre at «ja, dere har gode ideer nå, men det blir vanskeligere når dere kommer ut», sukker Erlend Moen. Han mener at dette hemmer mye initiativ og inspirasjon til å kaste seg ut i et yrke hvor man egentlig kunne hatt enormt å tilføre.

– Mye av skolehverdagen handler om penger som mangler og utstyr som ikke kan skaffes. På et tidspunkt slutter du å gå til rektor og be om midler fordi du vet at de ikke finnes. Slikt virker lite stimulerende på mannfolk, sier Cato, som ikke dermed vil si at situasjonen er enklere for de kvinnelige pe-

dagogene.

– Men det er vel slik at menn vanskeligere innfinner seg med situasjonen, sier han.

– Vi kommer ofte inn i et dominerende kvinnemiljø. Menn sitter gjerne i et hjørne på lærerrommet, tvinner tommeltotter, spiser matpakka si og går igjen, sier Christian, før gjengen konkluderer med at de har supre forhold på Dalgård.

Paranoid

– Vi har fått til et kjempemiljø og gleder oss til å gå på jobb, sier Erlend. Han snakker med overbevisende entusiasme om læreryrket. Samtidig peker han på utfordringer han ikke hadde forventet. For eksempel at det for en mann er vanskelig å vise nær omsorg overfor jenter.

– Jeg trodde det var en spøk da jeg ble bedt om å slutte å rulle rundt i snøfonna med en andreklasser. Jeg fikk beskjed om ikke å være så nær jentene i leken, sier Christian som er overbevist om at den paranoide holdningen til fy-

sisk kontakt er usunn.

Tabuene virker hemmende og gjør flere mannlige lærere usikre.

– Det blir forferdelig feil når vi ikke tør å gi jentene en klem, men sitter på en trygg meters avstand og snakker om skilsmissem i hjemmet, sier Christian.

– Vi kan fort ende opp med å vise profesjonell omsorg i stedet for personlig omsorg, sier Cato.

– Som mannlige lærer må du våge å være kontroversiell – på din måte, sier Erlend som synes læreryrket er langt fra tradisjonelt og kjedelig.

– Læreryrket er tvert imot fantastisk spennende, sier han og bidrar til å løfte yrkes stoltheten som Cato er så opptatt av.

– Hvis du bukker og kikker ned i gulvet når du sier du er lærer, tror jeg ikke lønna blir høyere med det første, sier Cato bestemt.

Slik lokkes en mann til læreryrket

I dag er åtte av ti lærere i barneskolen kvinner. Foreningen Ungdommelige Mannlige Pedagoger Trondheim avd. Dalgård (FUMPD) skal 18. og 19. juni møte KUF til en «Ide-dugnad om menn i skolen». Utfra møtet skal det formes en rapport som skal overgis statsråd Trond Giske.

Dette er agn som FUMPD mener kan lokke en mann til tavla:

- Han får lov til å være mann i yrket sitt
- Han tilbys et nettverk av mannlige kollegaer
- Yrkesstatusen endres og lønna heves etter ansiennitet
- Han får stor frihet under utdanningen og kan utnytte sine beste evner
- Han får tilgang på PC og utstyr som han trenger for å styre undervisningen etter egen vilje

GUTTAS DAG!

! Gratis skolefritidsordning (SFO) som en del av skoledagen for alle norske skolebarn, er Trond Giskes hovedvisjon. I går presenterte statsråden en forsøksordning som inkluderer deler av SFO i skolehverdagen.

Av FRANK
ERTESVÅG og GORM
KALLESTAD (foto)

TRONDHEIM (VG)
Fredag er dagen da menn er menn på Dalgård skole. Skjorte og slips er obligatorisk. Eimen av snus og etterbarberingsvann henger tykt over klasserommene.

Friday is tieday, heter den uskrevne regelen blant de uvanlig mange mannlige lærerne på skolen. Stadig flere gutteelever møter opp med slips på fredagene. Jentene svarer med høyere skjortfaktor.

Mannlige lærere, som er i stort mindretall i norsk skole, søker seg nå aktivt til mannemiljøet på Dalgård.

Hellig fredag

Av en gjeng på 25 mannlige lærere sier flere at de har søkt seg bevisst til Dalgård på grunn av det gode mannemiljøet. Og fredagen er helligdag.

Da er det sluttet orden, felleshilsen og stram givakt i klassen som avslutning på dagen. Tippetuponger fylles ut av tippelaget. Før dagen gjerne avsluttes med sigarduft, konjakk og lang herremiddag til en overkommelig penge.

Men mannekosen og den gode fredagsstemningen inneholder også betydelig alvor: Det prekære behovet for flere menn i norsk skole.

Playstation-turnering

- Vi løser gjerne konflikter mellom gutteelever på en annen måte enn kvinnelige lærere, sier Erlend Moen. Han har arrangert mann-til-mann-samtaler mellom lærere og gutter flere ganger for å løse floker.

GOD HELG, STATSRAAD: Ikke så greit for femteklassinger å hilse statsråden god helg i sluttet orden. Det innvæde forsøket på å forlange mer lønn til lærerne som en del av helgehilsenen, mislyktes.

- Vi arrangerte også playstation-turnering mellom 50 gutteelever og de mannlige lærerne. Lærerne tapte så det suste, forteller Moen.

VG fulgte den unge læreren i en drametime. 50-60 viltre elever iført enten skjorte og slips eller skjørt arbeidet med alt fra ballettbevegelser til rollespill om hvordan de behandler medelever som ikke er med i vennegjengen.

- Mannemiljøet er den viktigste grunnen til at jeg er ved denne skolen. All lønnsfokuseringen er overdreven, sier lærer Kristian Bøhn. Kollega Cato Høve nyanserer:

- Lønn er selvsagt veldig viktig. Men læreres yrkessta-

tus må også bli viktig. Vi må ta oss kraftig sammen, være stolte av hva vi holder på med og heve hakespissen. Nå forbinder mange lærerne med en yrkesgruppe som bare klager på alt mulig, fastslår Cato.

Positive

Til og med den kvinnelige delen av lærerstabene, som fortsatt er i flertall, setter pris på alt ved mannemiljøet. Nesten.

- Dette er et positivt bidrag i skolehverdagen. Men jeg

ønsker meg menn som er noe mer ydmyke overfor skolens uskrevne normer, sier lærer Else Gjerdre ved Dalgård skole.

- Hva tenker du på?

- De må bli flinkere til å rydde etter seg. Og disse mannegreiene må ikke ta overhånd.

E-post: frank.ertesvag@vg.no

Giskes egen mannegruppe

TRONDHEIM (VG)
Undervisningsminister Trond Giske inviterer en del av lærermerkene på Dalgård skole i Trondheim til å bli med i en egen ressursgruppe for å få opp manneandelen i norske lærerrom. Giske satte spesielt

stor pris på meldingen om at lønn ikke er alfa og omega for at menn skal finne klasserommene like attraktive som PC-tette kontorlandskaper i næringslivet.

- Det er spesielt interessant å høre at det sosiale er så viktig som det

er for mennene her på Dalgård. Jeg vil gjerne bruke erfaringene her på nasjonalt plan, sier Giske.

Av totalt 65 400 lærere i grunnskolen er 20 042 menn. I barnehagesektoren er det kun 7 prosent menn.

Giske vil ha flere mannlige MACHO- LÆRERE

MINISTER-MANN: Trond Giske frykter at mannflukten fra læreryrket skaper elever uten gode, mannlige verdier og rollefigurer.

Av FRANK ERTESVÅG
Iandige menn
ned muskler og
utoritet er kritisk
mangelvare i norsk
skole. Kvinnelige
lærere utgjør hele
eksten på nær
7 000 lærere de
siste 15 årene.

Mannesvikten i skolen er katastrofal, mener utdanningsminister Trond Giske. Han vil helst ha maskuline menn med hår på brystet, realfagbakgrunn og skikkelige manneverdier tilbake bak kateteret.

– Det er virkelig uheldig at mange elever vokser opp uten menn som rollefigurer hjemme og på skolen. Menns måte å vinkle ting på, menns interesser må prege skolen i større grad, mener utdanningsministeren.

En ny oversikt fra departementet viser at det for tiden er over dobbelt så mange utdannede kvinnelige lærere som menn i den norske grunnskolen. Kvinneandelen har vært jevnt stigende de siste 15 årene.

Vil ha manning

Utdanningsministeren mener det er viktig at mannlige lærere danner seg miljøer i skolene der de gjør typiske manning, der de tar seg en fredagspils og lager tippelag.

– Det er viktig at gutter opplever menn som omsorgspersoner som løser konflikter på andre måter enn med aggressivitet og vold, understreker Giske. Han ser det også som en klar fordel at flere menn gir elever råd om utdannings- og yrkesvalg.

Selv er han et skoleprodukt med både mannlige og kvinnelige lærere. Da Giske var elev på 70-tallet, var det omtrent like mange kvinner som menn blant norske lærere.

Han peker i første rekke på ett virkemiddel for å få flere menn tilbake til kateteret: Bedre lønn.

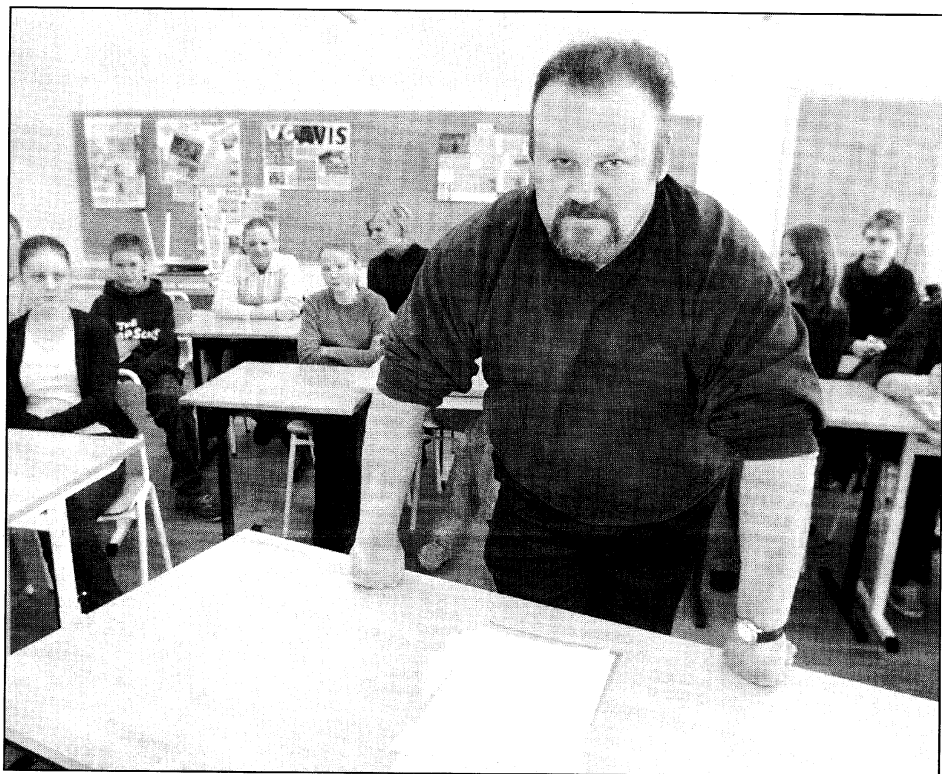
Giske sviktet

– Jeg håper på en fortsatt positiv lønnsutvikling. Menn tenker på lønn i større grad enn kvinner gjør det. Vi må skape interesse hos elevene våre for læreryrket – og det må utvikles gode mannelige miljøer ved skolene.

Trond Giske er selv en av mange menn som i sin ungdom kunne tenke seg å jobbe i skoleverket. Men som sviktet da valget skulle tas.

– Jeg ville enten bli lærer eller journalist, avslører han. Slik gikk det ikke.

Epost: frank.ertesvag@vg.no

KRAFTLÆRER: Sigurbjorn de Lange er prototypen på læreren norske elever trenger flere av, ifølge utdanningsminister Trond Giske.

Får respekt for musklene

Av FRANK ERTESVÅG
og ANDREAS FADUM (foto)
**TØNSBERG (VG) Lærer og
mangeårig vektløfter i
super-
tungvektsklassen, Sigurbjorn
de Lange, er overbevist om
at han får respekt fra elevene
fordi han er en kraftkar.**

– Jeg blir møtt med respekt fordi elevene vet at jeg er sterk. Det har jeg merket i mange sammenhenger, sier de Lange til VG.
Han har til sammen syv norske mester-

skap i B-klassen og veteranklassen i vektløfting. Bamsen av en mann på godt over 110 kilo, er prototyp på læreren utdanningsministeren ønsker flere av i skolen.

De Lange underviser i realfag. Hans egen skole, Presterød ungdomsskole utenfor Tønsberg, er tydpisk. Ledelsen på skolen består av menn. Kvinnene dominerer klasserommene.

– Det er slett ikke bra at kvinner er blitt så dominerende i klasserommet.

Mange av dagens elever vokser opp hos mor. Derfor er det ekstra viktig med mannlige lærere, erfarer de Lange.

Han understreker at han ikke mener at mannlige sysler og verdier er viktigere enn kvinneting, men at skolen også trenger maskulinitet.

SI DIN MENING
Synes du det bør være flere mannlige macho-lærere i skolen?
VG
NETT
WWW.VG.NO

Rike fattig som lærer

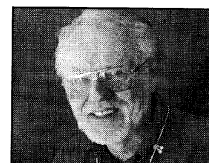
Eks-lærer Kjell Kristian Rike mener Trond Giske må punge skikkelig ut dersom han vil ha flere menn til skolen.

Den høyreste skikommentatoren med bassrøsten, er enig med statsråden i at flere menn bør gripe tak i pekestokken.

– Det er viktig med bedre balanse. Men slik systemet har utviklet seg, er det naturlig at menn er karrierelystne. Giske

kan ikke vente at menn satser på en karriere i skolen slik lønnsnivået og rammevilkårene er der for tiden, brummer Kjell Kristian Rike.

Selv byttet han ut pekestokk med mikrofon. Han var lærer i både realskolen og på en ungdomsskole i Asker. Lønningspopen var slunken. Rike ble en av mange menn som forlot lærerrommet for godt.

EKS-LÆRER: Skiskytterkommentator Kjell Kristian Rike forlot læreryrket ved en tilfældighet. Det angår han ikke på.
Foto: ANNEMOR LARSEN

5.3. Statistikk

5.3.1. Studenter

Opptak til statlige høyskoler, andel menn 1996 og 1999

Utdanning	I alt	Andel menn 1996	I alt	Andel menn 1999
Allmennlærer	2809	36,2 %	3113	30,2 %
Faglærer	346	28,9 %	331	22,0 %
Førskolelærer	2836	17,2 %	1819	9,6 %

Kilde: SSB, 2000

Opptak ved universiteter, andel menn og fagområde 1998 og 1999

Utdanning	I alt	Andel menn 1998	I alt	Andel menn 1999
Pedagogiske fag	861	18,3 %	870	17,2 %
Praktisk-pedagogisk utdanning	959	33,7 %	1160	34,9 %

Kilde: SSB, 2000

Studenter som fullførte en allmennlærerutdanning, etter kjønn 1986/87-1998/99

Studieår	I alt	Menn	Kvinner
1986/87	782	201	581
1987/88	708	166	542
1988/89	816	187	629
1989/90	865	190	675
1990/91	1022	217	805
1991/92	1052	232	820
1992/93	1389	363	1026
1993/94	1734	513	1221
1994/95	556	168	388
1995/96	1589	524	1065
1996/97	1821	588	1233
1998/99	1932	637	1295

Kilde: SSB, 2000

5.3.2. Lærere

Seks av ti lærere er kvinner

Høsten 1999 var det totalt 112 000 lærere i grunnskoler, videregående skoler, universiteter og høyskoler. Om lag 60 prosent av disse var kvinner.

Fra 1999 økte tallet på lærere totalt med 1500, og nesten hele økningen var i tallet på kvinnelige lærere. I perioden fra 1992 har andelen kvinner økt med 7,5 prosentpoeng, fra i underkant av 52 prosent.

I grunnskolen var det høsten 2000 totalt 67 400 lærere. 47 400 av de, eller ca 70 prosent, var kvinner. For grunnskolen har tallet på lærere økt med over 14 000 i perioden fra 1992. Mens tallet på menn bare har økt med 800, har tallet på kvinner økt med 13 200.

Snittalderen på alle lærere var høsten 1999 på snaut 45 år. Dette er 0,2 prosent høyere enn i 1998 og 0,9 prosent høyere enn i 1992. Mens snittalderen i grunnskolen og universitetene er på samme nivå som i 1992, har snittalderen i videregående skoler og høyskoler økt med henholdsvis 3,1 og 2,9 år.

Kilde: SSB, juli 2001

Lærere etter kjønn og skoleslag, 1. oktober 2000

Skoleslag	I alt	Menn	Kvinner
<i>Grunnskoler</i>	66 015	19 580	46 435
<i>Videregående skoler</i>	26 750	14 911	11 839

Kilde: SSB, juli 2001

5.4. Erfaringer fra Dalgård skole

På Dalgård skole (1-10-skole) i Trondheim er 17 av om lag 35 lærere menn, og gjennomsnittsalderen for de mannlige lærerne er 35 år. Skolen startet opp for tre år siden, og er en såkalt "uteskole". Mye av den aktiviteten som foregår på skolen er knyttet til friluftsliv og uteaktiviteter. Dette har fått mange unge lærere, og da spesielt menn, til å søke seg til skolen. De mannlige lærerne på skolen har sett behov for å iverksette sine egne tiltak – faglige så vel som sosiale. Blant tiltakene er:

- *FUMPD* – Foreningen for Unge Mannlige Pedagoger avdeling Dalgård. Foreningen for de mannlige pedagogene ved skolen samles annenhver fredag på kveldstid og "pedagogiske gullkorn" er hovedinnholdet i samlingen. Alle forteller om et pedagogisk gullkorn de har kommet med siden sist, og den som får mest stemmer i kåringen ved rundens slutt, får en diplom som skal settes/ henges "godt synlig på arbeidsplassen". Det kan dreie seg om små spissfindigheter som man har lyktes med i klassen, eller store grunnleggende filosofier som man prøver å leve etter i sitt daglige virke. Dette mener de selv at er veldig nyttig da de får ta del i hverandres erfaringer. Det legges også opp til debatt om bl.a. mannsrollen i skolen. FUMPD har også tatt initiativ til å starte et eget band.
- *"Friday is tieday"*. Hver fredag går alle mannlige pedagoger på Dalgård skole med slips.
- *Andre aktiviteter*. Treningssamlinger hver torsdag for mannlige lærere, etter skoletid. Andre tiltak som aksjespareklubb, tippelag og lignende er tiltak igangsatt av FUMPD

5.5. Erfaringer fra Menn i Barnehager (MiB)

Menn i Barnehager (MIB) ble startet opp av BFD i 1995 som et resultat av en konferanse om menn i barnehagen som ble avholdt i desember 1994 med over 200 deltakere. BFD satte ned en sentral plangruppe som skulle legge frem en handlingsplan for hva BFD kunne legge vekt på i arbeidet med å rekruttere flere menn til arbeid i barnehagen og beholde de menn som allerede arbeider i barnehagene. Et av tiltakene var å bygge opp et nettverk blant menn i barnehager som fikk navnet MIB. Dette ble organisert slik at hvert fylke fikk sin kontaktperson som ble knyttet sammen med fylkesmannen. Disse fikk i oppgave å ta initiativ til tiltak i sitt fylke. MIB ble organisert ulikt fra fylke til fylke. I noen fylker satte man ned et eget utvalg med representanter fra ulike ansatte, fagforeninger og høgschooler. I andre har det hvert opp til fylkeskontakten å sette i gang arbeid. Blant annet er det utarbeidet et undervisningsopplegg til bruk mot ungdomsskoler for å spre informasjon om at menn kan trives i barnehagen. MIB har hver representert på stand på utdanningsmesser og det er avholdt konferanser av ulik karakter i nesten alle fylker. BFD har samlet fylkeskontaktene en gang i året på en konferanse sammen med representant fra fylkesmannen for å sette søkelys på arbeidet og for å følge opp fylkeskontaktene.

Selv om andelen menn ikke har økt noe betraktelig siden MIB ble startet, har BFD klart å sette fokus på temaet. I løpet av perioden har MIB klart å sette behovet for menn i barnehagen opp på dagsorden og det er blitt et tema som kommer opp i sammenhenger hvor det før ikke var et aktuelt tema.

www.MIBNETT.no

MIBNETT ble startet opp i 1997, og fikk tilskudd fra BFD f.o.m. 2000. Målsettingen er å skape en møteplass på Internett for menn som arbeider i barnehager der de kan utveksle informasjon og få kontakt med andre menn. Nettstedet er med på å opprettholde og bygge opp et nettverk blant menn som arbeider i barnehager, og bidrar til å motivere en del menn til å forsette i barnehagen istedenfor å finne seg et annet arbeid.

Nettstedet er bygget opp rundt en omfattende artikkelsamling, en oversikt over hvem som er fylkeskontakter og hva som skjer rundt i fylkene. Ellers er det lagt ut en oversikt over aktuell litteratur, hovedfagoppgaver, studentrapporter, materiell som er gitt ut av BFD med mer og en stor samling av linker til andre nettsteder som handler om menn i barnehager. Det er også satt opp ulike diskusjonsforum, hvorav et foregår via e-post med snart 150 deltakere.

Antall besøkende har steget jevnt i hele perioden og ligger i dag på et gjennomsnitt på 70 personer innom hver dag. Tilbakemeldingene fra brukerne er svært positive og mange studenter bruker nettstedet for å hente ut informasjon til bruk i oppgaver. Informasjon om nettstedet er spredd til alle høgschooler og alle barnehager i Norge. Nettstedet er blitt et samlingsstedet for menn i barnehager hvor vi opprettholder kontakten med hverandre, og får nye kontakter med blant annet andre tilsvarende

nettsteder i Norden. Det er startet opp en internasjonal del, hvor vi har fått kontakter med tilsvarende grupper i hele verden.

5.6. Forskning og referanser

- Barne- og familiedepartementet; *Flere menn i norske barnehager!*, 1998
- Barne- og familiedepartementet/Stavanger kommune; *Referat fra konferansen Menn i barnehager*, 1994
- Bredesen, Ole; *Kule, analytiske og rå*, hovedoppgave i sosiologi, UiO, 2000
- Bredesen, Ole; *Bjerkealléen barnehage – en arbeidsplass for menn*, 1997
- Bredesen, Ole; *Mannlig omsorg – en bibliografi over forskning og prosjektarbeid på relasjoner mellom menn og barn i Skandinavia med vekt på menn i barnehager*, 1997
- Bratterud, Granrusten, Lillemyr; *Hva er så spesielt med menn? En kartlegging av menns og kvinners motivasjon for førskolelærerutdanning*, Dronning Mauds Minne, 2000
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet; *Kjekk og pen – veiledning i arbeid med likestilling*, 2001
- Oftung, Knut (red.); *Menns bilder og bilder av menn – en debattbok om menn og likestilling*, Likestillingsrådet, 1994

5.7. Nettsider

Mannsforskning

Nettverk for forskning om menn

www.mannsforskning.no

MiB-nett

Nettverk for og om menn i barnehagen

www.mibnett.no

NIKK

Nordisk institutt for kvinne og kjønnsforskning

www.nikk.uio.no

KILDEN

Informasjons- og dokumentasjonssenter for kvinne- og kjønnsforskning i Norge

kilden.forskningsradet.no

Likestillingscenteret

www.likestilling.no

Likestillingsombudet

www.likestillingsombudet.no

5.8. Lover og forskrifter

Følgende lover og forskrifter er aktuelle i arbeidet med menn i skolen:

- Forskrift om særbehandling av menn, FOR 1998-07-17 nr 622
- Likestillingsloven
- Universitets- og høyskoleloven
- Opplæringsloven

Deltagere: Knut Oftung, Likestillingssenteret
Jan Fredrik Stoveland, Elevorganisasjonen
Ole Henrik Bredesen, Nettverk for forskning om menn
Morten Rondan, Hosle skole
Gjermund Jørgensen, Norsk Lærerlag
Erlend Skreien, Norsk Lærerstudentlag
Erlend Moen, Dalgård skole
Christian Bøhn, Dalgård skole
Cato Høve, Dalgård skole
Erik Rognskaug, Vinmonopolet
Pål Vinje, Høgskolen i Nesna
Åge Jakobsen, MiB-nett
Jon Olaf Berg, Dronning Mauds Minne Høgskole
Stein Are Sellevoll, Studentenes Landsforbund
Hans Petter Toset Wollebekk, Lærerforbundet
Jan Willy Delaas, Skolenes Landsforbund
Anton Rygg, Høgskolen i Oslo
Kari Jacobsen, Barne- og familiedepartementet
Georg Matthiesen, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Signe Slyngstad, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Tone Eng, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Heidi Arnesen Austlid, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet